

L'EMIGRANT

JULIOL
[8]

CATALA:

El teu Cinema és el
"MIRAFLORES"

Stat. Exhibidora Pirineus

EDUARD AUSENSI

FABRICA DE BOTONS I INSIGNIES MILITARS

Avinguda d' Itàlia, 1848

Telefon, 45971

ARMENGOL PALMES
PINTURA, DECORACIO:

AV. PORTUGAL, 999 — TELEFON, 52477
SANTIAGO

Castellà Granja i Cia.

Huérfanos, 780

— Telefon 30472

Cigars "Romeo y Julieta"

Xereç "Tío Paco"

Conyac "La Parra de Oro"

PER A MOBLES FINS,

OYONARTE

PER A INSTAL·LACIONS ARTISTIQUES,

OYONARTE

PER A CONSTRUCCIONS DE FUSTA,

OYONARTE

MIQUEL OYONARTE

GIRARDI, 1435 — TELEFON, 47685
SANTIAGO

RESTAURANT DEL CENTRE CATALA

Huérfanos, 1111 — Telefon 86583

ATES PER CARLES MOLLO

CUINA NETAMENT A LA CATALANA

VINS I LICORS DE PRIMERA QUALITAT

ESPECIALITAT EN BANQUETS

Quines Companyies m'ofereixen
més garanties i facilitats?....

DECIDIDAMENT

Federació Xilena d'Assegurances

**LA NUMANCIA
LA FEDERAL I
CAUPOLICAN**

Incendis - Marítimes — Transports — Garanties, etc

VALPARAISO (Gerencia)

Prat, 865 - Casilla 744 - Tel. 5854

SANTIAGO

Huérfanos, 972 - Casilla 1993 - Tel. 89684

Llibreria SALVAT
Barcelona-Santiago

Agustinas 1043 — Casilla 2326 — Teléf. 84734
SANTIAGO

El millor assortit de llibres
La millor llibreria

TRANSPORTATION

EMPRESA DE TRANSPORTS

H. BEDWELL i LEONART GERMANS LTDA.

ROSAS 1857

TELEFON 62483

Confeccions OBACH

IMPORTACIO

EXPORTACIO

AV. INGLATERRA 1778

SANTIAGO - XILE

CASILLA 6555

TELEFON 64334

Assegurances

VIDA I INCENDIS

BARTOMEU SOLER i URGELL

HUERFANOS, 1055 - INTERIOR, 336 - OF. 204-8

TELEFONS, 62442 - 83151 - 74838

Forn i Pastisseria

Montserrat

d'ANDREU PLA

ENSAIMADES, COQUES I TORTELLS A
L'ESTIL DE LA NOSTRA TERRA.

ELS PRODUCTES D'AQUESTA CASA SON
GARANTIA DE QUALITAT I D'HIGIENE

ES REPARTEIX A DOMICILI

Puente, 825 — Santiago — Telèfon, 60147

Tallers Hispània

INSTAL·LACIONS

MOBLES

DECORACIO

FUSTERIA D'OBRES

TALLERS I OFICINES:

RUIZ TAGLE 1249

FONT DE SODA

PASTISSERIA

CHILE

IRARRAZAVAL 2897 - TELEFON 43389

(davant del Teatre Hollywood)

Ambient distingit. — Atenció acurada.

L'EMIGRANT

JULIOL DEL 1945

FRANCO HA PERDUT LES
ELECCIONS ANGLESES

ANY I DOLÇA CATALUNYA, PATRIA DEL MEU COR... N° 8

Portantveu de "Solidaritat Catalana"

Editor: Agrupació Democràtica Catalana.

Redactors: Amichatis, Josep Ma. Xicota, Joan Manresa, Josep Ma. Casasses, Josep Ma. Imbert, Josep Torre de Mer i Santiago Meléndez.

Dibuixants: Roser Bru, Amichatis-Montero i Eduard Caces.

PREUS:

Subscripció a Xile. \$ 100 l'any

Exemplar \$ 10

Per a altres països: Preus convencionals

Direcció postal: CLASIFICADOR 578 — SANTIAGO

NOTA.—Els articles signats, de caire polític o polèmic, són publicats sota l'exclusiva responsabilitat de llurs autors. Els articles no signats i les notes, ho són per compte de l'Entitat Editora.

SUMARI

Portada, per Roser Bru. — L'Obstacle. — Editorial. — Solidaritat Catalana. — L'Activitat dels exiliats. Ventura Gassol a Suïsa. — Montmartre. 14 de Juliol del 19.., per Santiago Meléndez. — La Sardanà. — Diada Major de Galicia, per Ramon Suàrez Picallo. — Angel Guimerà, un gran Català nascut lluny de la Pàtria, per C. J. P. — Dos Artistes catalans a Santiago. Ernest Xancó i Giocasta Corma. — Ruta d'exili. "L' Ancien Hôpital Militaire", per Joan Manresa. — Recordant el 19 de Juliol del 36. — Centre Català. Homenatge merescut, per J. T. — Noticiari.

L'OBSTACLE

NO HEM d'ésser exagerats. Fóra excessiu el pretendre que els catalans ja tenim el problema resolt. Cert és, tanmateix, que darrerament — gràcies, sobretot, al patriotisme dels nostres homes de França —, s'ha avençat considerablement, i totes les esperances són permeses, quant a la solució definitiva del nostre problema d'unitat. Podrien restar algunes qüestions de detall, i — hipòtesi no massa aventurada — un parèntesi — deplorable però obligat — en espera d'harmonitzar les nostres solucions amb altres possibles solucions en el camp general republicà.

No creiem dir cap heretgia. Si algú, lleugerament, pot pensar en una supeditació, que pensi, millor, en aquelles raons de l'alta política, que obliguen a no donar passos en fals i a no haver de rectificar posicions poc meditades.

De cara al conjunt espanyol, descartada la inhibició, no hi ha altre camí que la intervenció, com més activa, més bona. Catalunya hi té dret. Pel seu passat, per la seva condició, mai no desmentida, de baluart de la República i de la llibertat, i per les seves possibilitats futures. I Catalunya, sense més dilació, ha de dir el seu mot d'ordre dintre de l'actual conjunt republicà. Ha de presentar-s'hi, sense perdre més temps, com a model i exemple. Perquè d'una vegada, amb el mirall de la seva unitat, recabi la unitat dels altres; perquè d'una vegada desaparegui l'obstacle!

ENCARA no ha estat feta pública la constitució del Govern català a l'exili. Tanmateix, totes les informacions que — provinents de fonts diverses i per variats camins — hom continua rebent, coincideixen en afirmar la plena certesa de l'acord general a què s'ha arribat entre els catalans a França, i al qual al·ludíem en el nostre darrer Editò-

rial, així com la realitat de l'encàrrec presidencial i de les gestions per tal de constituir el Govern.

Estem convençuts que aqueixes gestions han tingut o tindran, en terme brevíssim, l'èxit més absolut, perquè — a més d'èsser la projecció lògica i indefugible de les activitats catalanes en relació amb la transcendència del moment internacional — mil fets diversos del quotidià conviure entre els compatriotes, ací i arreu, assenyalen que d'una manera general els catalans, malgrat les diferències ideològiques i de procediment que han motivat adés situacions desagradables i àdhuc violentes, es situen ara, amb consciència de llur responsabilitat, en un terreny més calmat que ha de facilitar, evidentment, la tasca dels dirigents.

Es molt possible que les gestions preliminars a la constitució del nostre Govern, de fet hagin estat ja enllestides amb plena fortuna. I que hom hagi retardat fer-ho públic simplement tenint en compte dues circumstàncies d'actualitat frapant i de la major transcendència amb relació al problema fonamental de Catalunya. Al·ludim a la Conferència de Potsdam entre els senyors Truman, Attlee i Stalin, i a les converses i gestions d'unió entre els demòcrates espanyols, que estan realitzant-se a Mèxic. Aquests dos esdeveniments, en efecte — cadascun d'ells, en la respectiva esfera d'acció i des del particular punt de vista dels seus actors —, han d'originar probablement nous i definitius aspectes en el procés de descomposició del franco-falangisme i de substitució del règim feixista que oprimeix la nostra Pàtria i els demés pobles de la península. Es molt possible, doncs, que hom hagi volgut que la constitució del Govern català hi apareixi prudentment sincronitzada.

Amb més encert, potser, que en moltes altres ocasions, podem parlar avui de que el feixisme franquista per una banda i nosaltres per una altra ens trobem compromesos en una cursa contra el temps; en una cursa, però, que per la nostra part no ha d'èsser esbogerrada, sinó que, pel contrari, hem de conduir-la molt bé si volem guanyar-la. I hem de tenir un exacte coneixement de les possibilitats pròpies i de les del nostre adversari amb relació al terreny que trepitgem, és dir, enfront de l'ambient internacional afectat pels múltiples i confosos problemes de post-guerra. Aqueixes possibilitats assenyalen i condicionen la nostra acció.

Franco té la noció perfecta de que la seva persona i el seu règim — si més no, per les seves innegables i profundes concomitàncies materials amb el nazi-feixisme derrotat a Alemanya i a Itàlia — s'han fet odiosos i inaguantables

per a les potències vencedores. Però sap també que no està tot perdut. Sap que, si juga hàbilment i amb mà esquerra i procura donar aire a l'amenaça d'expansionismes polítics o ideològics, poden ésser provocats recels, incomprensions i dificultats entre els "Grans"; sap que hi ha molts "personatges" que han sabut dissimular en el moment oportú les seves simpaties i íntimes afinitats amb els règims feixistes, i que ara, estratègicament situats entre els triomfadors, pensen aprofitar totes les avinenteses per a anular, o almenys desviar, els guanys que, lògicament i amb justícia, el triomf hauria de reportar a la humanitat; sap que hi ha molta gent que, per egoisme culpable o per manca de reflexió, tampoc exempta de culpa, està tothora disposada a recolzar una apariència d'ordre, encara que comporti l'imperi efectiu de l'arbitrarietat, de la persecució i del terror físic i moral exercit des del poder, abans que permetre la justa expressió dels sentiments i de les aspiracions dels oprimits.

Franco i els seus sequaços, ansiosos de perpetuar-se en el poder, procuren aprofitar totes aquestes circumstàncies que els afavoreixen i especulen amb el temor a les convulsions de tota mena que poden produir-se a les terres hispàniques quan s'esfondri el seu règim. Per això es mostren activíssims, i mentre, per un costat, per tal de justificar-se davant dels que ja estan predisposats a deixar-se enganyar, aparenten ésser uns demòcrates cent per cent i afirmen cínicament que ajudaren d'una manera activa i decisiva les Nacions Unides durant la lluita a Europa, per altra banda adopten mesures d' "adaptació" del seu règim a l'esperit dels triomfadors, mitjançant la promulgació d' un ridícol "Fuero de los españoles", i àdhuc, previsorament, insinuen la reinstauració de la monarquia, institució que els hi assegura, almenys, la persistència de llurs posicions privilegiades.

Nosaltres, els catalans, no podem menyspreuar el joc que Franco té a les seves mans. Tan sols el nostre seny polític i una gran habilitat ens permetran superar-lo. El nervi del problema està en tenir una clara visió de què és el que avui podem reivindicar davant del món, amb possibilitats d'èxit, i en aparèixer units, compactes, en la nostra reivindicació.

Afortunadament, així ho han entès els nostres dirigents polítics. I no tan sols han posat ja les bases d'aqueixa unificació dels nostres pensaments i acció fonamentals, mitjançant l'acatament a la Presidència de la Generalitat i a les Institucions i la voluntat de la immediata constitució del Govern dels catalans a l'exili, sinó que han coincidit — com també els dirigents dels pobles germans d'Euscadi i Galícia — en la línia de conducta de la que, avui per avui, no podem separar-nos: política decidida de recolzament a la causa de la República espanyola, sense perjudici del dret dels nostres pobles a la lliure expressió de llur voluntat nacional quan arribi el moment de la consulta popular, ni d'aquells acords que ja des d'ara puguin anar establint les diverses autoritats de les nacions hispàniques per a facilitar, el dia de demà, el retorn a la llibertat i l'exercici de l'autodeterminació.

Davant l'amenaça de perpetuació del règim personal de Franco o de tot el que el franco-falangisme representa, amb opressió de la consciència nacional i humaníssima de la nostra Catalunya, ha de plasmar-se la unanimitat catalana al voltant del nostre Govern a l'exili i amb l'apoi més entusiasta a les seves directrius polítiques, les quals — siguin les que siguin — seran, indubtablement, les que convenen a la nostra Pàtria.

Solidaritat Catalana

El Congrés d'Esquerra Republicana de Catalunya. Hi assisteix Carles Pi i Sunyer.

Darrerament ha tingut lloc a Toulouse un congrés d'aquest partit, que aplega a la gran majoria dels esquerrans de la nostra pàtria. Fou presidit per Josep Tarradellas, al que varen acompanyar en la presidència Carles Pi i Sunyer i Joan Sauret, membres del Directori que es troben a França. Encara que ens manca una informació detallada d'aquest acte, podem afirmar que va transcórrer en un ambient de molta cordialitat i entusiasme, concretats en uns acords que, indubtablement, són un gran pas cap a la unitat dels catalans i el recobriment de les llibertats de Catalunya.

Miquel Santaló, Secretari General del partit a Amèrica, va rebre el següent cablegrama, que ens va retransmetre:

"Celebrat Congrés Toulouse gran entusiasme, unanimitat absoluta pensament i conducta política a seguir.

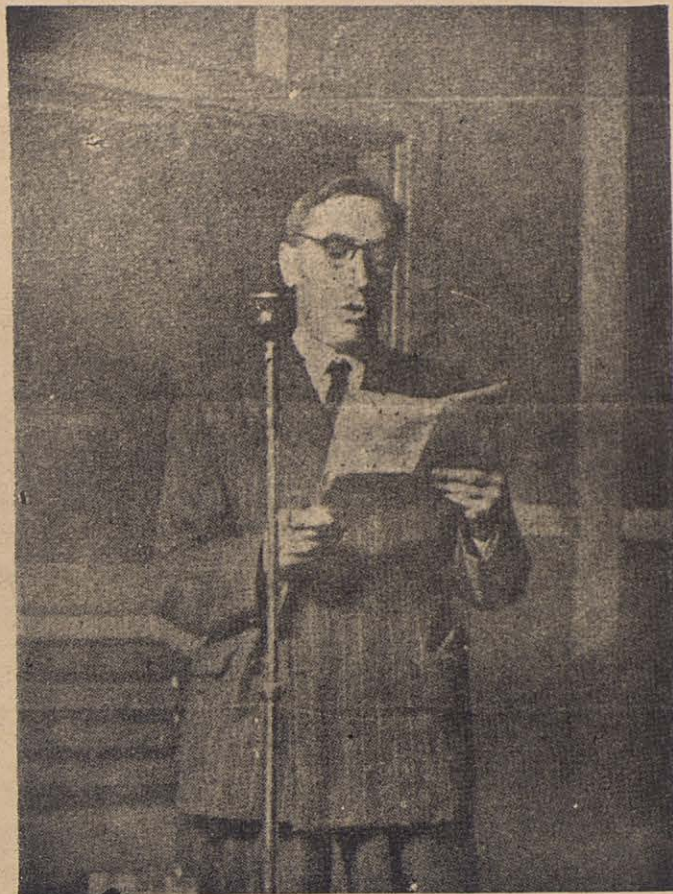
Reconeixem com punt de partida nova etapa, Constitució 1931 i estatuts, amb modificacions convingudes per les representacions de la República i de Catalunya, per tal d'adaptar règim necessitats període provisional, que haurà d'obrir convocatòria eleccions donant pas àmplia llibertat.

Considerem d'urgent necessitat convocatòria partit a Mèxic, comunicant-vos expressió nostra unitat, i esperant conseqüència idèntica coincidència.

Cablegrafiarem sobre política espanyola.

President Irla encarregà a Pi i Sunyer la formació d'un Govern amb representació de totes les tendències.

Josep Tarradellas, Carles Pi i Sunyer i Joan Sauret".

Miquel Santaló

Reunits, després de rebre aquest cablegrama, els afiliats que resideixen a Mèxic varen acordar reagrupar-se i seguir les instruccions i acords presos a França.

El mateix podem dir de Xile.

A Mèxic esperen, per a una data breu la visita de Josep Tarradellas.

L'activitat dels exiliats

Ventura Gassol a Suïssa

TENIM la satisfacció de donar a conèixer als nostres lectors un magnífic comentari signat per WEBER-PERRET sobre les activitats desplegades pel nostre poeta a la República Helvètica. Estem segurs que serà llegit amb veritable satisfacció. Ventura Gassol ha estat i és una de les figures més prestigioses i més volgudes del nostre món intel·lectual i polític. I això, des de fa ja molts anys; des dels temps, que comencen a ésser llunyans, en els quals els catalanistes eren una minoria, i el fet de ser-ho, una provocació per a alguns i un motiu d'ironia o d'incomprensió per a altres.

Ja des de llavors, Ventura Gassol comptà entre els primers, entre els més entusiastes, entre els més preclars. Ventura Gassol fou el poeta del catalanisme, de la Pàtria que dalia per a alliberar-se. Quin patriota no ha recitat els seus versos, inflamats d'amor ardent a Catalunya? Quin catalanista no ha repetit moltíssimes vegades el seu profètic poema de "Les tombes flamejants"? Quin exiliat no ha recordat, amb la mateixa nostàlgia que experimentà el poeta, aquell vers que comença: "La grogor de la ginesta, quina enyorança que fa..."? Ventura Gassol es guanyà, ben guanyat, un lloc d'honor en la història moderna del catalanisme, i, des de fa molt temps, no podrà parlar-se de Catalunya i del seu redreçament sense esmentar el nom del seu gran cantor.

Ventura Gassol, a més a més, fou el company inseparable de Macià, pels camins de l'exili i durant la seva gestió com a President del poble català. Meresquè, ben justament, la confiança total de l'Avi.

La unió espiritual de Macià i Gassol fou la unió de dos grans temperaments, associats per l'ideal de la catalanitat més pura i noble.

Per això, ara, en arribar-nos notícies de Ventura Gassol, després del llarg temps d'incomunicació forçosa, experimentem la joia del qui retroba un amic antic i segur, i que, sense cap dubte, ha de fer encara grans serveis a la causa de Catalunya.

Heu-vos-ací el comentari dels "Cahiers du Rhône":

"Ventura Gassol, poeta i ex-Conseller de Cultura de Catalunya, tanca amb facilitat la porta als periodistes, però els lausanesos el coneixen i saben qui és. L'han vist als concerts, a les exposicions, als teatres. Potser algun bon mati d'estiu l'han descobert a la recerca de Schubert per les vores del Paudèze o de qualsevol altre riu. Els artistes, sobretot, coneixen aquest home, que porta sobre el front la llum resplendent de la seva terra, de la qual en serva gelosament tota la presència.

En Ventura Gassol representa el poeta d'aquests temps de lluita i de revolta. El seu aire romàntic, el seu amor per la llibertat, el situen dins d'una època legendària, la del 1830, en la qual els exiliats a Suïssa enyoraven cantat les bel·leses de la Pàtria perduda.

El gran poeta català s'allotja a Lausana, a la pensió "Georgette", prop del Teatre Municipal. Jo m'imagino la seva cambra — per què no fiar-se de la imaginació? — plena de llibres. Jo veig a les parets d'aquesta cambra belles imatges d'àngels lluminosos de color i de fe. El poeta està preparant actualment un llibre per a les Edicions Mermoud: "Els àngels en la Bíblia". La Bíblia es pot veure damunt de la taula, al costat d'un quadern atapeït de notes i de remarques. Jo veig també un exemplar del "Chant du notre Rhône", de C. F. Ramuz, que en Gassol vol traduir en català per tal que, en ésser publicat simultàniament en català i francès, es pugui demostrar a través d'aquestes dues llengües l'afinitat d'esperit que hi ha entre la Suïssa francesa i Catalunya. I en una altra petita taula, una mica més enllà, hom hi observa diversos llibres de poesia; són els principals poetes catalans, que en Gassol tradueix al francès per a la Societat de Poesia, i després per a una Antologia de la poesia Catalana.

Ventura Gassol és un dels caps de brot d'aquesta poesia. Poeta i dramaturg, ha sabut, sense trencar cap dels lligams que l'uneixen a la vida del camp i de la terra, penetrar en

el món del misteri, que és l'únic i veritable món de la poesia. Les seves obres principals en llengua catalana són els llibres de poemes "Amfora", "La nau", "Les tombes flamejants", "Mirra", "Poemes", i les obres de teatre "La cançó del vell Cabrés", "La Dolorosa", "Nadal" i "La mort de l'ós".

Ja fa alguns anys que aquest poeta escriu també en francès. A Lausana va donar no fa gaire temps la traducció de "La Dolorosa", destinada a Ràdio-Teatre i a les Edicions Marguerat. Un llibre de poemes, "Fleurs", ha estat publicat pels "Cahiers du Rhône". En Gassol està content d'haver conegut de prop la Suïssa llatina. Segurament no es trobarien gaires casos en la història de les literatures d'una adaptació tan completa com la que ha fet Ventura Gassol. En els seus poemes francesos parla del nostre llac com si fos un de seu; de les nostres vinyes com si fossin les seves, de la nostra terra llatina com de la seva terra llatina.

El "carrillon" d'una església endinsada a la vall, la llum de l'estiu sobre els turons, li recorden Catalunya. Ell es troba a casa seva per tot arreu on regna la civilització del Ròdan, i això demostra la justesa dels raonaments de Ramuz quan parla de la influència exercida per aquest riu.

Fa algunes setmanes, al castell de Glérolles, amb motiu d'una festa organitzada per la Societat de Poesia, vaig preguntar a Ventura Gassol si pensava continuar escrivint en català. Aquesta pregunta el va sorprendre. Heus-ací la seva resposta: "Tot escriptor català, a més de la joia que sent quan escriu en la seva llengua materna, experimenta el doble contentament de complir el més sagrat dels seus deures. La llengua catalana ha estat el gra de sal que ha salvat l'ànima nacional de Catalunya, i la seva arma invencible en els seus moments més difícils. Es per això que jo no em puc estar d'admirar el vostre poble, que amb aquest respecte i amb aquest amor per a totes les llengües ha arribat a crear un dels més bells exemples d'unitat dintre de la més rica varietat. Quant a la llengua catalana, en un moment en què està perseguida, ha produït un gran poeta com en Torres. Un català no renuncia mai a la seva llengua".

La poesia de Ventura Gassol és de paisatge. Això està d'acord amb el pensament d'Amiel: "Un paisatge és un estat d'ànima". Una prova del que diem és el sonet següent que, inspirat per la visió dels Alps de Savoia, permet al poeta de llençar una veu d'amor i de pietat per la terra de França.

*Malva més dolça que l'oli! Unció
que embauma aquesta Santa-Cara
que es veu al lluny, entre les boires, ara
perfilant-se, serena, a l'horitzó.*

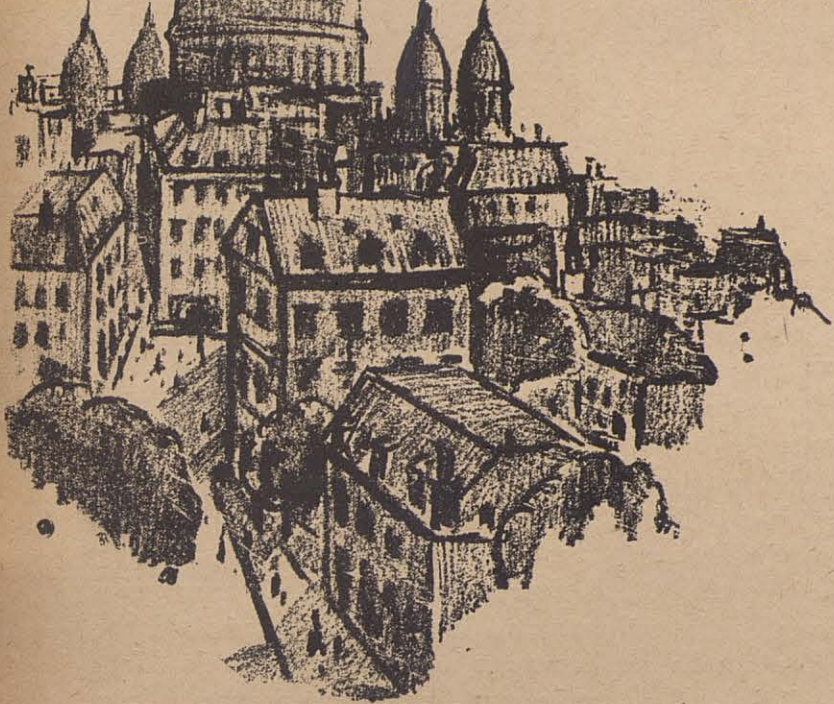
*Oh dolça França! Reina i mare, el front
tan coronat d'espines i de roses,
que exalces per l'espai esplendoroses
totes les mares-màrtirs d'aquest món!*

*Murmuris invisibles anuncien
l'alba propera... Ja es destrien,
oh mare dolorosa!, les ombres de la nit.*

*Cor meu, no sagnis més. Content exulta
que per damunt de l'espantós tumulte
les orenetes han guardat el crit.*

Paisatge nostre transfigurat que, essent primer imatge del dolor, esdevé després cant d'esperança.

MONTMARTRE

14 de juliol del 19...

ENTRE els milers i milers de ciutadans catalans i d'arreu del món que somniaven i somniaven encara en poder anar algun dia a París a fer vida bohèmia, a treballar en qualsevol professió (hi hagué un temps que això era possible), o, simplement, a passar-hi una temporadeta, Montmartre era un indret de la ciutat llum que figurava assenyalat amb lletres grosses, en la llista escrita o mental de tots ells.

Mürger i la seva "Vida bohèmia"; Rossinyol amb les seves "Cartes des del Moli", i els posteriors sucosos relats dels companys d'acadèmia que havien tingut la sort de fer-hi estada abans que jo, feren de Montmartre la il·lusió de la meua vida.

Així, doncs, no té res de particular que en arribar per primera vegada a París em fes conduir de dret al turonet ideal. Era un matí càlid i lluminós, que per aquesta raó no tenia res de l'estereotipat clíxé gris de la gran ciutat.

Un xic decepcionat, em vaig adreçar a un taxista, l'enorme corpulència del qual omplia del tot els dos seients davanters del vehicle. "Porteu-me a Montmartre", li vaig dir, amb el millor francès que em fou possible endegar. "A la "butte", o al pla?", em respongué amb veu rogallosa. "No ho he pensat, encara, quan siguem al barri aviseu-me, si us plau".

El taxi emprengué la marxa saltironant damunt d'una ilenca d'adoquinat, doncs en aquells anys usaven pneumàtics macissos. I el conductor encetà la conversa, tot diguent-me: "Us conduiré pel costat del Sena, per tal de fer-vos entrar a París per la Concòrdia. Us sembla bé?"

Jo, un xic escamat per tanta polidesa, vaig assentir.

"Es el vostre primer viatge a París, no és cert?". "Com ho heu conegut?", li vaig respondre. "No cal ésser massa

Per SANTIAGO MELENDEZ

I

viu per a donar-se compte de semblant cosa... No us sembla, jovincel?", em contestà el voluminós taxista tot fent espeternegar el motor. "Vegeu, ja som a la Concòrdia. Ara entrem a la rue Royale. Enfront tenim la Madeleine...". I així, successivament, m'anà anunciant els troços de "boulevard", fins arribar al de Montmartre. Quan el gendarme detingué el tràfec, el meu insospitat "cicerone", reprenent el seu servei d'informació, em digué: "Hem arribat a un lloc crucial. Ací teniu, a la dreta, el carrer Montmartre; enfront, la continuació del boulevard; i a l'esquerra, el Faubourg Montmartre. Aquesta és la creu on comença el barri que m'heu demanat. Ens ficarem pel Faubourg". I, sense esperar el meu consentiment, virà a l'esquerra.

Us confesso que, malgrat el meu embadaliment, em començà a nequitejar tanta diligència. Aviat, no obstant, el canvi de panorama m'abstragué. Ja dins del Faubourg, em vaig començar a sentir submergit en la vida parisenca. Hom anava més a freqüència de les edificacions i dels vianants. Podia observar-ho tot a ple detall, restaurants, botigues de robes, bars, cinemes, sabateries, music-halls, carniceries, i gent, molta gent, i tràfec, molt tràfec... Entre els molts anuncis, el que em cridà l'atenció més pregonament, fou el del "Folies Bergère", que un pal de ferro colat mantenia justament en un lloc estratègic, en una cantonada, amb una sageta lluminosa assenyalant carrer endins.

El taxista havia cessat en llur informació. Devia estar molt ocupat per a vèncer les dificultats del tràfec. En arribar a un encreuament de carrers arrambà un xic el taxi, i aprofità per a dir-me: "On voleu cercar Hotel, al pla o a la "butte"? I de nou, sense esperar la meua resposta, reprengué: "Mireu, amic meu, podem fer-nos una mercè mútuament. Avui— jo no sé si ho heu reparat— és la vigília del 14 de juliol, i si em feu anar per amunt, ens trobarem en molts indrets amb dificultats per a avançar, doncs els carrers ja es preparen per a la gran festa. A més, després de dinar he d'anar a recollir uns amics i familiars prop de Sèvres, als quals tinc convidats al meu carrer, doncs sóc de la Comissió de festes. Per tant, si voleu, us ajudaré a cercar allotjament ací aprop, i de passada jo us retornaré el favor deixant-vos a la porta mateixa del barri dels artistes, perquè, pel que veig, vós sou del gremi. "N'est-ce-pas?". I esclatà a riure tot saccejant la seva humanitat. "D'acord", li vaig dir jo, ja del tot confiat. "Coneixeu un Hotel decentet i baratet?".

"Deixeu-me fer a mi, i estareu content i ben plaçat". Pensà un moment. . . "Voilà, chez Jean, Hotel Fontaine. Es del meu país, l'amo". Travessàrem el carrer, i, tombant a la dreta, aparegué l'anunci de l'Hotel Fontaine. Detingué el vehicle, amb un suprem esforç saltà a terra, em prengué les maletes, i s'endinsà a l'Hotel. Als pocs moments sortí acompanyat de Jean, un home escardalenc i alt com un Sant Pau, que m'allargà una mà interminable, tot atraient-me, per a colpejar-me amigablement l'espatlla. "Sou pintor i català, no és cert? Marcel i jo també som catalans. Som de Perpinyà, sabeu? Som catalans del costat d'ací, però ens sabem de cor la "Santa Espina". Marcel, el taxista, reia satisfet, eixugant-se la suor del front i de les vermelles galtes. A la fi es decidí i tot encaixant i saccejant-me, em digué: "Resteu en bones mans, doncs. Bon catorze de "juillet", a reveure!". Quai, aconseguí asseure's de nou, i abans que posés el peu a l'accelerador, jo me li vaig acostar fent acció de pagar-li el viatge. "Vous derangez pas, mon ami, és pas de bon català deixar pagar als forasters. Bonne chance", i desaparegué carrer enllà.

Monsieur Jean m'acompanyà escala amunt, fins a deixar-me instal·lat en una petita, però còmoda cambra del cinqué pis. Una vegada sol, em vaig adreçar al balcó. Era, més que un balcó, un excel·lent mirador, que anava de cap a cap de la cornisa de l'edifici. Des d'allà es podia contemplar bona part de Montmartre, amb l'elegant silueta del Sacré-Coeur al cim. No serà precís que us digui el temps que em vaig passar contemplant el panorama tant de temps cobejat.

Ja enfosquia quan vaig llençar-me a donar els primers passos per Montmartre. A l'atzar, vaig fer via envers un carrer de pronunciada pendent. La placa del cantó em féu saber que es tractava de la rue Notre Dame de Lorette.

Els restaurants bullien de gent. El trànsit, suspès en certs indrets reservats per les comissions de festes respec-

tives. En aquests indrets, la gent ballava damunt d'una catifa de sorra groga, al so de la "fanfarre" amb gorra d'uniforme. Banderes i gallarets per tot arreu, als fanals, a les finestres, a les portès i balconades. Amb dificultats vaig arribar a una placeta que lluí al mig un menument. En acostar-m'hi, vaig descobrir que es tractava del monument al gran il·lustrador Gavarni. Sols vaig poder detenir-me un moment, perquè una parella de dansaires m'obligà a retornar a la vorera, d'una tan formidable com involuntària empena, seguida del tradicional "Pardon!".

Un xic més amunt, una altra planxa, en blau de fons i blanc en les lletres, m'anuncià la rue Pigalle. "Ja vaig bé", vaig pensar. "Per ací aprop hi deu haver la plaça". Infinitat de rètols lluminosos llampeguejaven noms de cabarets, un a cada casa. Més banderes i gallarets. La calçada envaïda pel públic, rialles, crits, xarangues arreu. Amb penes i treballs vaig arribar per fi a la plaça Pigalle.

Era mitja nit i encara no m'havia recordat de sopar. En una mena de Bar Canaletes vaig fer un "piscolabis", i vaig reprendre l'ascensió, ficant-me per un carreró ple també de gom a gom. Ací, no obstant, la gent feia via amunt com en una manifestació un xic adalerada. De còp, em vaig donar compte que homes, dones i infants parlaven de "feu d'artifice". Jo que sempre he sentit gran afició a aquesta festa de llum i color, sense poder-ho evitar també vaig accelerar el pas, atent a no perdre la ruta de la multitud. Pujant escales i replans, travessant carrers i tornant a pujar més escalinates, vaig arribar per fi al cim, a la gran plaça del Sacré Coeur de Montmartre.

La visió de París als meus peus, amb les interminables rengleres de llums que dibuixaven els carrers, i les resplendors intenses de les places, m'emocionà de valent, però la corrent humana m'empenyia, i no hi hagué altre remei que deixar-se conduir. A la fi, en arribar a una placeta amb uns jardinetes, vaig sentir un "Ooooh!!" perllongat. "Voilà la Tour Eiffel!!". En efecte, allà baix, al pla, la Torre Eiffel llençava sagetes lluminoses des de la base al cim. L'efecte era meravellós. Una i altra vegada s'il·luminà de nou, amb efectes feèrics diferents. Pluja de coets i estrèpit de trons anunciaren el final. A la fi, aquell indret del pla restà a les fosques, i de sobte la Torre comença de bell nou a espurnejar, per a cobrir-se d'estranyes ratlles lluminoses, fins a deixar escrit i ben llegible, malgrat la distància, "14 de Juillet del mil nou cents. . .".

Refent més o menys el mateix recorregut que en pujar, i per tal de no perdre'm, vaig deixar-me conduir per la rierada humana, fins arribar a l'Hotel Fontaine a tancar els ànecs.

* * *

Des d'aquell catorze de juliol de ja fa anys, he restat adicte al barri de Montmartre, i l'he recorregut en quasi tots els seus recons i hores, des de la Place Blanche al Boulevard Barbès, i des de la Trinité a Marcadet, unes vegades a la recerca de records, i les més a l'atzar. En qualsevol d'aquests dos aspectes, Montmartre sempre m'ha reservat sorpreses i emocions. Malgrat que d'aquell "Moulin Rouge" no en resta més que un moli de fusta retallat de bombetes elèctriques, que remata la façana de l'actual monumental cinema, gens no ha canviat el conjunt de la Place Blanche. No cal més que entrar al Boulevard de Clichy per topar-se amb aquells dos monuments a la gasiveria de la fi de segle passat, que aguanten encara el tipus com dos germans siamesos, com si res no hagués passat. Em refereixo a "Le Ciel" i "L'Enfer". Certament, crida l'atenció que dos conceptes tan antagònics puguin conviure i tenir botiga oberta amb sols un embà que

Els focs de la Torre Eiffel

els separa. Ah!, i amb la més descarada harmonia veïnal, perquè cal veure, a les altes hores de la nit, quan no hi han clients a la botiga, al diable amb força i tot fent petar la xerrada amb Sant Pere en plena vorera, i rient com uns banaus. Enfront segueix dempeus el Cabaret du Neant, exhibint sense immutar-se el seu macabre "mise en scène". Tocant a la Place Pigalle, el "Théâtre des Deux Anes", omplint-se de gom a gom amb les seves piules escenificades, a la moda de cada època. Com si tampoc no hagués passat res, l'històric Cabaret Aristide Bruand resta igual al dia que el gran "chansonnier" "montmartrois" Aristide hi plantà el silló Lluís XIIIè., i rodejat de músics poetes i de pintors desafià els clients que s'atreïssin a passar el dintell, amb els seus insults i "calembours". El client, home o dona, que resistia amb el somriure als llavis l'èscamesa d'aquells energúmens mentre cercava seient, s'havia guanyat el títol honorífic de client i amic per a aquella nit almenys, i amb això el dret a escoltar, i si volia, corejar les iròniques estrofes del Mir-liton.

Han passat quasi cinquanta anys d'aquella data, i malgrat que Aristide Bruand sols hi és present pel formidable cartell que li va crear Toulouse Lautrec i que presideix la sala, l'original dret d'entrada i de prendre el pèl als visitants que us vinguin darrera, segueix vigent.

Altres relíquies del Boulevard són la sala de l'Elisée Montmartre, on segueixen hallant els diumenges les noies del barri i les que no ho són; i davant, quasi, el Cirque Medrano, que és un dels circs més característics i genuïnament parisencs. Es com un temple de l'art de fer patir del cor, on es conserva la tradició i el més estricte ritual. Fa pocs anys, París recordava les coses de la fi del segle passat i els començos del present, com en una expressió d'enyorança per aquells feliços temps, i de recança per la nuvolada que s'obstinava en avençar damunt seu. El Cirque Medrano tingué la idea de presentar la primera part de l'espectacle amb els artistes abillats amb la indumentària del 900. "Ecuyères" amb crinolina llarga i malles color de carn, de color de rosa. Trapecistes amb samarreta de ratlles blanques i blaves, i un bigoti inversemblant i recargolat. Pallassos amb una paperina interminable al cap i rinxols estarrufats, i un mestre de pista amb un frac imponent de lluentor i arestes, coll d'anar a cercar pis i clenxa amb un bucle des del clatell a la cella d'reta. La música amb què la xaranga acostuma a acompanyar els números, es composava de valsos, com per exemple el "Frou Frou", etc. Tot era tan acuradament preparat, que hom s'arribava a transportar a aquells anys. Una nit hi vaig anar. Em correspongué un seient prop de la pista, i al costat de la porta per on feien llur entrada els artistes. La clàssica sentor de quadra arrodonia l'ambient. A una certa altura de l'espectacle, mentre els tramoistes preparaven el següent número, la maquinària del qual era, per cert, bastant complicada, cinc o sis pallassos distreien amb les seves bufetades i tamborelles la concurrència. Aquests pallassos actuen sense dir un mot, almenys en alta veu. Només els bolets i les fingides patacades han de ser suficients per a fer esclatar a riure el públic. Quan els tramoies enllestiren, aclariren d'estaquirots la pista, a empentes i cops de peu, i un d'aquells homes de cara enfarinada i boca de calaix vermell esquivà l'embit i s'adreçà a la sortida tot cantant. Quan passà a prop meu, no diríeu mai què cantava! Doncs, "La Paula té unes mitges, comprades a l'encant...".

Crec que la riallada que vaig llençar se sentia des de Barcelona.

En acabar-se la primera part, vaig adreçar-me al "foyer", per tal de veure aquell home i parlar-li. No em va ésser fàcil

trobar-lo, perquè aquell indret s'omple de tants visitants, que no es pot donar un pas. A la fi, el vaig veure darrera una volta. El vaig reconèixer per la perruca, que era d'un groc de cadmi escandalós. Fumava una cigarreta, i es passejava lentament. Un confesso que no sabia com emprendre'l. Per fi, quan ja sonava el segon toc de campana, em vaig decidir a preguntar-li: "On vàreu aprendre aquesta cançó de "La Paula en té unes mitges?"". "On voleu que l'aprengués, home? Sóc del Poble Sec, i el seu creador, en Pep Marquès, també n'era. Ja fa molts anys d'això, i com que ara al Medrano treballen retrospectivament, jo em faig el meu ambient de joventut. El tercer toc de campana ens féu abreuja la conversa. "Fa anys que trebal·leu al circ, a París?". "En fa més de trenta. Vaig començar enrotllant alfombres al Circ Alegria, al Tivoli de Barcelona, i el mateix Alegria se'm emportà. Vaig venir a París per a triomfar, però no he tingut sort encara. Ja arribarà, ja, el meu moment, n'estic segur. Tinc un número que els meus enemics no se'l esperen, i l'he d'estrenar en aquest circ. Aquell dia s'acabaran les meves penes, i les portes de tots els circs del món se'm obriran de bat a bat...". Mentre aquell home anava parlant, la pintura i el blanc que cobrien el seu rostre demacrat semblaven anar-se fent transparents, i d'aquells ulls partits en dues meitats per la clàssica ratlla negra n'eixien unes nines d'un verd esgarriat, que es dilataven i s'encongien vertiginosament, mentre repetia: "De bat a bat se'm obriran... De bat a bat...".

Em vaig acomiadar com Déu em va donar a entendre, i quan vaig arribar al passadís que em conduïa al meu seient, em vaig tombar un instant per a veure'l de nou. L'home del Poble Sec venia caminant lentament, cap-cot i arrossegant les sabatasses. De la mà li penjava un llarg cordill, a l'extrem del qual hi portava lligat una mena de gat de pèl i palla, que feia seguir, vulgues que no, a batzegades.

Primavera a Montmartre

"Expreso Universal"

PROPIETARIO: MIGUEL FAJARDO A.

TRANSPORTES EN GENERAL — MOVILIZACIONES — MUDANZAS

ENCOMIENDAS — BODEGAJES

SERVICIO RAPIDO DE EQUIPAJES

SEGURIDAD — RAPIDEZ — ECONOMIA

SANTIAGO: MORANDE, 723
FONO OFICINA, 89822
FONO ESTACION, 89008
CASILLA, 981

VALPARAISO: BLANCO, 70
FONO OFICINA, 2919
FONO ADUANA, 7917
FONO EST. BARON, 6425
CASILLA, 1786

CONSULTENOS SIN COMPROMISO

LA CASA IBERA

DE MARTINEZ I CASASUS
SAN PABLO, 1802 — TELEFON, 61345
TOT EL QUE NECESSITI PEL SEU
AUTOMOBIL

FABRICA DE MIRALLS

DE FRANCESC CUCURELLA R.
TALLERS ESPECIALS PER A PLATEJAR,
BISELAR I GRAVAR
Especialitat en miralls de fantasia i venecians
Casa fundada el 1906 — Importació directa
ARGOMEDO, 369 TELEFON, 66601

ATENCIO

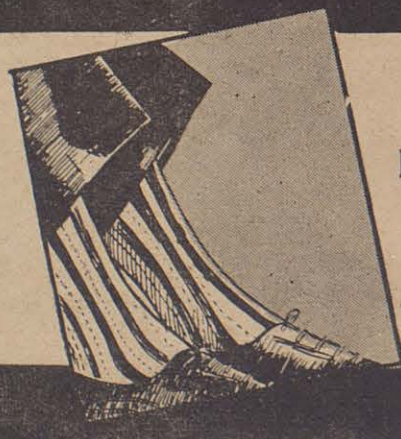
CAMISERIES !

PER A MITJONS, ESTADIO
PER A SOQUETS, OLIMPICO

Les millors qualitats • No destenyeixen
Colòrs sòlids

OLIVERI & MATHIESEN LTDA.
FABRICANTS

SAN ISIDRO 1525 TELEFON 53831

Publicitat

La Sardana

(Comentari llegit en l'emissió radial "Per Catalunya" del dia 8 d'aquest mes).

QUAN un poble té personalitat pròpia, la manifesta en totes les seves activitats. I el poble català, que té un idioma i una cultura —en els seus múltiples aspectes—, que pensa en català, que parla i canta en català, és natural que, també en català balli.

El ball dels catalans és la sardana.

La sardana és l'ànima de Catalunya convertida en música i ritme. És l'ànima d'un país que nasqué junt a la Mediterrània, sempre blava, esperant l'arribada, pel camí del sol, de totes les civilitzacions clàssiques.

Per això la sardana és un ball sense impaciències, brusquetats ni violències. Està ple de serenor i es balla amb el cos i el cap erectes i amb les mans enllaçades amb les dels companys, formant un cercle ampli en el que hi cap tot el poble.

*"La sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan.
Es la mòbil, magnífica anella
que amb pausa i amb mida va lenta oscil·lant.
Ja es decanta a l'esquerra i vacil·la,
Ja volta altra volta a la dreta dubtant,
i se'n torna i retorna intranquil·la,
com mal orientada l'agulla d'iman.
Fixa's un punt i es detura com ella.
Del contrapunt arrencant-se novella,
de nou va voltant.
La sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan."*

La sardana comença com una meditació i acaba amb l'entusiasme i l'alegria que proporciona la tasca realitzada. Aquest caràcter de la sardana concorda perfectament amb el caràcter català, i per això, encara que és, fonamentalment, una dansa —en tota l'accepció del mot—, té també l'aspecte d'un ritus, íntimament lligat a les antigues tradicions hel·lèniques: la sardana —màgica cadència circular— tindria al zenit el sol que daurà els segles passats i en el seu centre una muntanya de blat, que significa l'aliment, però també la tenacitat i l'esforç.

*"El botó d'eixa roda quin era,
que amb tal simetria l'anava centrant?
Quina mà, venjativa i severa,
buidava la nina d'aquest ull gegant?
Potser un temps, al bell mig s'hi apilaven
les garbes polsoses de blat rossejant,
i els suats segadors festejaven
la pròdiga Ceres, saltant i ballant.
Si el contrapunt el bell ritme li estrella,
para's, suspensa, de tal meravella,
Al ritme tornant,
la sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan."*

Les sardanes aïroses pugen al cel...

Malgrat estar subjecta a un ritme i a unes regles, la dansa nacional catalana té, musicalment, una varietat il·limitada: representa tots els matissos del sentiment i tots els colors del paisatge —de tots els paisatges— de la nostra Catalunya.

El seu marc està a l'aire lliure, a les places i jardins, als boscos de pins i a la mitja lluna de les platges, on l'aire està impregnat del perfum penetrant de la naturalesa. Allí, els aguts de la tenora s'eleven sense limitacions, i les seves vibracions adquireixen l'expressió d'una crida als cors.

I malgrat aquest antagonisme de principi de la sardana amb els llocs tancats, es trasllada ben sovint, per dret propi, a les sales de concerts, gràcies al treball i a l'amor a la seva terra dels més notables compositors catalans. I aleshores la reduïda cobla es transforma en una gran orquestra, i el que, en el seu origen, era simple folklore, era art popular, es converteix en art pur, en el seu sentit més universal.

Des del temps del dolç i sentimental Pep Ventura —el veritable creador de la sardana— fins als nostres dies, una plèiade de compositors han creat una producció vastíssima, entre la qual abunden les obres mestres.

Hem de retre el nostre homenatge de gratitud a aquests artistes-patriotes que es diuen o es digueren Enric Morera, Català, Manent, Toldrà, Casals, Juli Garreta...

Juli Garreta era un músic de naixement. Morí, desgraciadament, molt jove. A la ciutat empordanesa de Sant Feliu de Guíxols, en aquella Costa Brava on l'aigua, la roca i els pins formen mil dibuixos variats, compartir el seu humil ofici de rellotger amb la contemplació d'aquells llocs incomparables; i les emocions que en rebia les convertia en música, principalment en sardanes.

Les sardanes de Juli Garreta tenen el valor de petites simfonies. Fèu miracles amb la petita cobla i aconseguí una harmonia i una riquesa de matissos difícilment superables.

En escoltar "La Pastoral" de Garreta, el compositor rus Igor Stravinsky prometé compondre sardanes. No sabem si, posteriorment, ha realitzat el seu propòsit. Però ens consta que el famós autor de l'"Ocell de Foc" i de l'enorme "Petrushka" fou conquistat per la sardana, a la qual qualificà com la forma més perfecta coneguda de música popular...

Es aqueix un judici aliè. Nosaltres, modestament, no volem dir tant. Però que ens sigui permès que, portats del nostre amor a Catalunya, la nostra Pàtria, i al seu esperit, repetim, amb la paraula de Joan Maragall, un dels seus més grans poetes: "La sardana és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan".

*"Els fadrins, com guerrers que fan via,
ardits la puntegen. Les verges no tant."*

Façana del "Obradoiro" de la Catedral de Santiago de Compostela

ELS gallecs, disseminats pel món, recorden el 25 de juliol amb emoció fervorosa, a la seva terra natal, en l'advocació de Santiago de Compostela—la ciutat docta i santa—, que la representa en la Història, en la Tradició, en la Cultura, en la Fe i en l'Esperit creador de coses belles.

L'elecció d'aquesta data—Festa de l'Apòstol Santiago—com a Dia de Galícia, capaç de resumir, simbòlicament, el pensament i l'emoció de més de deu segles d'Història i de creació artística i cultural, que va des de l'idioma propi fins el prodigi granític compostelà, ha estat consagrada per tot-hom, sense cap discrepància, no sols com efemèride, religiosa en el seu origen, sinó com a Diada Civil.

La proclamació de Compostela com a una de les tres ciutats apostòliques de la cristiandat, quan les altres dues—Roma i Jerusalem—no tenien expedits llurs camins, significà per a Galícia el convertir-se en el més gran centre de peregrinació, d'anar i venir, d'ecumenitat, de tota l'Europa de

*Mes, devots d'una santa harmonia,
tots van els compassos i els passos comptant,
Sacerdots els dirieu d'un culte,
que en mística dansa se'n venen i van,
emportats per el símbol oculte
de l'ampla rodona que els va agermanant.
Del contrapunt la vagant cantarella
és exquisida passada d'ocella
que canta, volant;
La sardana és la dansa més bella
de totes les danses què es fan i es desfan."*

*"No és la dansa lasciva, la innoble,
els uns parells d'altres desaparellant.
És la dansa sencera d'un poble
que estima i avança donant-se les mans.
La garlanda, suaument, es deslliga.
Desfent-se s'eixampla, esvaïnt-se al voltant.
Cada mà, tot deixant la mà amiga
li sembla prometre que ja hi tornaran.
Ja hi tornaran de parella en parella.
Tota ma Pàtria cabrà en eixa anella,
i els pobles diran;
La sardana és la dansa més bella
de totes les danses què es fan i es desfan."*

Diada major de Galícia

Per RAMON SUAREZ PICALLO

(En el dia de Sant Jaume, que és la festa nacional de Galícia, els catalans saludem amb el més gran afecte el poble germà que, a l'extrem nord-occidental de la Península Ibèrica, es una esperança i un dels futurs puntals de la nova gran comunitat de pobles lliures que anhelem.

Aquest any el saludem, a més, amb la joia de saber que és el darrer que aquella terra, com la nostra estimada i enyorada Catalunya, sofreixen esclavitud).

la baixa edat mitjana. Sants i poetes, artífexs i guerrers, reis i camperols, molers i constructors, arribaren fins a l'extrem occident d'Europa, a les ribes acantilades de la Mar Tenebrosa, en el finisterre gallec. Tota l'edat mitjana espanyola tingué sortida al món pels camins de Santiago, i per aquests mateixos camins, arribà a Espanya el coneixement de l'Europa d'aleshores.

Des de que Galícia va ser creuada per les legions romanes fins que, segles després, els seus fills sortiren com a emigrants a les terres del Nou Món, cap altre esdeveniment no podria donar-li major universalitat a una de les terres més perfilades de tota la Ibèria. L'aportació feta pels "cancioneiros" galaico-portuguesos a la lírica medieval, nasqué

"La Berenguela", la torra Compostelana més alta

i es desenvolupà a Compostela i en els seus camins; l'art romànic marcà la seva cima més alta en el Pòrtic de la Glòria de la seva Catedral, i les més nobles artesanies en pedres, fustes, metalls preciosos i atzabeges, floriren a la gran urbs santiaguina en els segles XII i XIII amb jocunditat de jardí primaveral, en contacte amb la millor Europa d'aquells temps.

Després de quatre segles d'uniformitat—que no d'unitat—política espanyola, jurídica, cultural i econòmica, Galícia tingué, la darrera meitat del segle XIXè., un tremolor de renaixement per a reemprendre, condicionat a circumstàncies de temps i de lloc, el seu signe històric en consonància amb la seva personalitat diferenciada. La llengua vernacla, guardada amorosament pels camperols i pels mariners, per les mares a la llar, tornà a ser instrument d'una esplèndida literatura; l'art popular, la cançó, la dansa, el teatre, la pintura, l'escultura, el conte, la novel·la, l'assaig filosòfic i fins la investigació arqueològica i prehistòrica, absorbiren l'atenció de dues magnífiques generacions. Compostela amb la seva Universitat i les seves Escoles Especials, i amb el seu caràcter de centre rural de Galícia, tornà a ser, com en els vells temps, el punt de reunió, el laboratori i el resum dels esforços que tendien a crear una nova vida en allò polític, cultural, social i econòmic. I la celebració de les festes del 25 de juliol, en els anys immediatament anteriors al 1936, eren pretexte per a reunions d'entitats de tota mena, que tractaven els seus problemes, adoptaven resolucions i donaven a conèixer el seu pensament a tot el país.

Centre artístic i cultural, centre geogràfic, centre d'atracció religiosa, amb enorme prestigi històric, anar, encara que només fos una vegada cada any, a Compostela, amb motiu de les seves festes, era una il·lusió i una esperança per a tot gallec, pobre o ric, jove o vell, d'esquerra o de dreta, tant per als que vivien a la Pàtria com per als que, fora d'ella, l'enyoren i la veneren amb la "saudade" de les llunyanies.

Tal il·lusió, tal esperança, el compliment d'aqueix vot de lleialtat a la Terra Mare, és el que renoven, el dia 25 de juliol, tots els gallecs del món, sense cap distinció, amb els ulls de l'esperit posats a les Torres de Compostela i amb les oïdes atentes a les dotze "badaladas" del rellotge de "la Berenguela": la veu sagrada de Galícia, feta bronze en els segles, que recorda als seus fills la seva eternitat en el temps i en l'espai.

Vot que aquest any del 1945 té una nova significació: una fèrvida esperança de vida lliure, pròpia i democràtica, en concordància amb els altres pobles hispànics, mitjançant la restauració de l'ordre popular republicà a tota la Península, sota un règim federal, de voluntària convivència, amb respecte per a les modalitats pròpies i diferenciades de cada un.

I estem segurs que les tradicionals festes compostelanes d'aquest any, tingueren allí, per sota i per damunt de la música, de la dansa i de les lluminàries del "foc de vigílies", l'altre significat d'esperança en les pròximes jornades de combat per la Llibertat.

Les pedres milenàries de les "ruas", les torres esbeltes dels edificis compostelans, els ecos de la gaita i els "pespunteados" de la dansa "ribeirana", foren promesa de dies nous per als ciutadans en festa. I fins el Sant Pelegrí de granet els oferí el seu millor somriure romànic des de l'Altar Major de la Catedral, com si volgués dir amb el vell bard cèltic:

"Os tempos son chegados
dos bardos das edades
é as vosas vaguedades
comprido fin terán".

"Mociños galegos"

Gravat al boix de Lluís Seoane

LLIBRERIA SENECA

LLIBRES — REVISTES — FIGURINS — LITERATURA — CIENCIES — ART — TECNICA

L'assortit més complet i el millor servei de novetats de les principals editorials nacionals i estrangeres.

HUERFANOS, 836

— CASILLA, 13171

— TELEFON, 33698

Angel Guimerà, un gran català nascut lluny de la Pàtria

VINT-I-UN anys, i sembla que fou ahir! Aquell dia trist de juliol, quan el Patriarca, no sols del teatre català, sinó, en general, de la Pàtria catalana, deixava per a sempre el carrer de Petritxol i la plaça del Pi, on, amb el seu gran amic Aldavert, havia pres tantes vegades el sol, escoltant i veient ballar les sardanes; deixava les Rambles i el Port, i la seva Barcelona; la seva Barcelona que s'havia posat de dol, havia tancat totes les portes i s'havia llençat al carrer per a acomiadar-lo; aquell dia dolorós que la bandera catalana, amorosa, donava un xic de tebior a la pell enfredorida d'un dels seus fills més dilectes; quan, avesats a considerar Guimerà quelcom inherent, inseparable, de la vida catalana, vèiem amb desconsol que l'acabàvem de perdre per a sempre, bastírem en els nostres cors un monument de glòria perenne a les seves virtuts, a les seves qualitats excelses, i prometèrem mantenir el nostre amor, el nostre amor anònim d'humils ciutadans del poble, a l'insigne compatriota.

Vint-i-un anys han passat... La glòria de Guimerà es manté, avui encara, pura i immarcessible. Roman, viva, inescotable, en el pensament i en el sentiment de tots els catalans. No cal, per tant, proclamar-la. I si hi ha, potser, algun oblid, correspon sense dubte a aquells que fins ara, no han pogut superar l'obra formidable del nostre més gran dramaturg. Perquè hi han buits, certament. Si no fos així, els aniversaris de la mort d'Angel Guimerà haurien estat anunciats per tots els clarins de la fama, i l'homenatge sense excepcions hauria anat renovant, ininterrompudament, amb tots els honors a què s'havia fet mereixedor, el seu mèrit altíssim... La glòria de Guimerà roman; però hem constatat amb tristesa que, ja fa anys, esgarriaments novells han abandonat el timó de les direccions, i allò que hauria hagut d'ésser una monumental corona formada pel bon record de tots, ha restat reduït a la identificació, pura i simple, dels homes que tenen cor, amb aquell gran cor del Mestre.

No resultarà excessiu, per tant, que aquest modest homenatge que volem tributar a la memòria d'Angel Guimerà, tingui també, per part nostra, el caràcter d'una reivindicació, perquè si bé no ignorem que el seu record perdura, voldríem que fos sense excepcions, com correspon als ciutadans que han sabut guanyar-se l'admiració i l'agraïment de tots els fills de Catalunya.

Car ningú com Guimerà no ha aconseguit fer vibrar el nostre poble, fer-li sentir generosament la justícia, despertar-li la passió i l'emoció noble de les causes enlairades... Si devem a alguns dels nostres polítics realitzacions que ens enorgulleixen— malgrat llur momentània suspensió pel feixisme,— devem també als nostres poetes, als nostres músics, als novel·listes i dramaturgs, la contribució que aportaren al desvetllament de la nostra consciència col·lectiva. Ells foren els precursors. I Guimerà, entre tots, va ser el que més profundament va endintrar-se en l'ànima dels catalans. Cap, potser, no ha estat tan estimat i reverenciat com ell. Aquest és, entre altres, un dels grans mèrits de Guimerà. Arribà a l'entranya popular, aconseguí que el poble s'identifiqués

completament amb la seva obra, sense haver de fer renúncies ni haver de claudicar. I fou comprès per tothom! Magnífica lliçó, que tan bé situa Guimerà i el poble català, i que demostra com són, moltes vegades, gratuïts, els conceptes indiscriminats de selecció i de superioritat.

No cal incórrer, tanmateix, en exageracions ni en ditirambes que la memòria d'Angel Guimerà no necessita. Sabem allò que li mancava. Ja ho han manifestat repetidament diversos dels seus crítics i biògrafs. Si Guimerà hagués emprat en el seu teatre un mecanisme psicològic més complicat, si, així com s'enlairava fins a les cimes més altes, hagués sabut

furgar i destriar les arrels recòndites on generen les passions, llavors hauria estat, segurament, tan gran com els més grans. Però aquesta mateixa limitació de l'obra de Guimerà és la demostració del seu caràcter, de la seva personalitat íntima. No en va l'obra és fruit de l'home, i home i obra constitueixen un conjunt inseparable. Cal tenir en compte les característiques d'una obra per a comprendre la manera d'ésser d'un autor. El teatre de Guimerà està fet de grans passions, de passions en bloc; és un teatre de lluita, pel bé, per la bondat, per la justícia. Guimerà descarta el per què; sap, únicament, que en l'eterna lluita entre el bé i el mal— sense

ANGEL GUIMERA

motlles ni dogmes, sinó d'una manera humana— ha d'enfrentar-se amb el darrer, lluitar-hi, vèncer-lo, o caure en la lluita. Per això Guimerà, fins en els darrers temps de la seva vida, quan, encorbat sota el pes dels anys i de la glòria, recollia, trèmul ja, els aplaudiments del públic entusiasta; quan passejava la seva alta figura pels carrers de Barcelona, entre les mirades de respecte i de veneració dels seus conciutadans; aleshores, encara, era un gran infant, bo, senzill, sincer, pur... I per aquesta raó, encara, era també estimat per tothom.

Roden els temps... El nostre idioma ha esdevingut un instrument meravellós, insuperable, que no pot comparar-se amb el català encara incipient que emprà Guimerà. Però si en altres terrenys és indubtable que s'ha avençat, l'herència guimeraniana, en canvi, no ha estat encara recollida. Els autors que l'han succeït han demostrat posseir, això sí, algunes de les condicions que li mancaven a Guimerà, però han desconegut la més important, aquella que li permeté crear la figura grandiosa de Manelic, el Manelic que té un monument que tots els catalans coneixen, i que sembla que hagi estat un personatge de carn i ossos i que hagi conviscut, realment, amb el nostre poble.

Angel Guimerà fou, a més a més— encara que en aquest aspecte la seva obra s'hà popularitzat menys— un extraordinari poeta. I fou un gran patriota. En un ampli volum titolat "Cants a la Pàtria" hi han aplegats els seus discursos, tots amarats d'amor a Catalunya. Un dels seus darrers drames, "L'ànima és meua", féu vibrar d'entusiasme, durant llargues temporades de representacions, tot el nostre poble. Angel Guimerà féu molts catalanistes!

Així, el seu enterrament, que tingué lloc uns mesos després del cop d'Estat de Primo de Rivera, estigué orfe de representacions oficials. Constituï, això sí, una manifestació de dol imponent, una de les més grans efectuades a Barcelona. Hi havia, només, el poble. I aquell dia, el poble, que sabia que la presència dels militars i dels seus lacais anticatalans hauria estat una ofensa per a la memòria del seu poeta estimat, sortí al carrer disposat a no tolerar-la. Sortosament, unes hores abans, el senyor que manava a la Casa de la Ciutat va rebre, en resposta al seu oferiment de tributar honors a Guimerà, un no gaire tebi "moltes gràcies".

Per als catalans que residim lluny de la nostra enyorada terra, el record de Guimerà és un consol i una esperança. Fill de pare català i nascut a les illes Canàries, la força de la sang fou en ell tan poderosa que, en traslladar-se a Catalunya, reconegué en ella tot seguit la seva veritable Pàtria, a la qual estava lligat per vincles indestructibles, que el fet d'haver nascut en una contrada llunyana no era prou per a afeblir-los... Aconsoladora esperança, en l'allunyament nostàlgic dels catalans—forços en uns, voluntari en altres—; esperança per a nosaltres, o per als nostres fills...

C. J. P.

ERNEST XANCO

TENIM el gust de presentar-los als nostres lectors: ella es diu Giocasta Corma, i toca el piano com ho podrien fer els àngels. D'ell, Ernest Xancó, si diem que és el deixeble predilecte de l'incommensurable Pau Casals, creiem haver dit ja alguna cosa. Formen una parella jove-níssima, que si ha aconseguit ja atènyer les altures de l'èxit, té molt camí encara per davant, la qual cosa és força prometedora per a ells i per a Catalunya, que en el domini de l'art representen.

Giocasta Corma gosàriem dir que va nèixer pianista. Ha estat el cas més sorprenent d'infant prodigi que registra la història: va donar el seu primer concert a l'edat de dos anys! Però no es va conformar amb aquesta condició d'infant prodigi; va continuar els estudis amb tenacitat i intel·ligència, fins a convertir-se en una gran artista, admirada pels públics més diversos. Ha actuat repetidament com a solista amb els principals conjunts europeus, entre ells l'Orquestra Padeloup, l'Orquestra Lamoureux, l'Orquestra Colonne, de París, la Filarmònica de Londres... El mes de juny del 1939 col·laborà amb el seu germà Carles en el "Konzertgebouw", de La Haia, interpretant el concert de Mozart a dos pianos, sota la direcció del seu espós.

Ernest Xancó, nascut com la seva muller a Barcelona, va donar el seu primer concert a l'edat de vuit anys. Va ser presentat al públic barceloní quan solament tenia dotze anys. En aquest concert col·laborà precisament amb la que avui és la seva esposa. Junts també, després d'aqueix primer gran èxit llur, celebraren una sèrie de concerts a Espanya i Portugal. Posteriorment ha actuat a diversos països europeus i americans, i a tot arreu ha obtingut grans èxits.

Aquesta parella tan simpàtica, en la conjunció de la qual ens fa l'efecte que hi han d'haver intervingut tant Venus com Euterpe, formen un duo gairebé insuperable, que el gran crític francès Emile Vuillermoz ha qualificat com

Dos artistes catalans, Ernest Xancó i Giocasta Corma, a Santiago

els més eminents intèrprets en música de Càmera.

Ara els tenim, per unes poques setmanes, a Santiago. Aquests darrers temps han recorregut els Estats Units, i fa una temporada que resideixen a l'Argentina. Han vingut ací convidats per l'Institut d'Extensió Musical de la Universitat, i han donat ja dos concerts a la Sala Cervantes, amb un èxit brillantíssim. Ella ha d'avençar el seu retorn a la veïna República, on la reclamen alguns compromisos, però ell resta encara uns dies entre nosaltres, perquè ha d'actuar, entre altres, amb la Simfònica de Xile.

* * *

No podíem desaprofitar l'ocasió d'atansar-nos a aquests compatriotes tan prestigiosos, i l'amic Padrós ens ha facilitat admirablement la labor en oferir-nos un lloc a la seva taula, a la casa de Los Leones on s'allotgen els artistes.

No té res d'estrany, així, que al costat de la llar i a l'entorn de la taula i amb el regal d'unes menges exquisides, allò que, en principi, preveïem un interviu preparat d'acord amb un pla, es converteixi en una conversa general, àmplia i amable, i que ens hi abandonem, i deixem la ploma i el paper. Millor, així: no és millor conèixer les persones en el que tenen d'espontani? No és millor fugir de les coses més o menys preparades? I la parella Corma-Xancó són tan senzills, tan extremadament senzills malgrat llurs mèrits! Sembla, àdhuc, que de la música, allò que és el seu fort i que els permetria dominar la conversa, no tinguin massa interès en parlar-ne...

Tots som catalans. I, naturalment —com podria ser d'altra manera?—, aviat ens traslladem, mentalment, a Barcelona, a una Barcelona que la nomenclatura actual dels seus carrers i places fan estranyament desconeguda. Ens costa d'acceptar que la plaça dels germans Badia pugui ser la plaça de Calvo Sotelo, la Diagonal l'avinguda del Generalísimo Franco, i la Granvia l'avinguda de José Antonio...

—I, tanmateix, el franquisme, a Catalunya, no ha obtingut més que fracassos. Quant a la captació d'adeptes, en teniu prou amb aquest exemple: al començament, als cinemes, en acabar-se les representacions, tocaven l'himne de la Falange, mentre apareixia a la pantalla l'efigie del "caudillo". És clar: ja no hi havia ningú a les sales. Era tan visible el despreci, que no van tenir més remei que fer aquesta cerimònia a la meitat de les representacions, i devegades no és

estrany que interrompin una pel·lícula per a agafar desprevingut el públic i obligar-lo, d'aquesta manera, a haver d'aixecar el braç, de grat o per força.

—El fracàs, que en el cas precedent no té un caràcter actiu, es manifesta, en canvi, en forma gravíssima, amb l'increment que han pres els atracaments, en augment constant. I això que ells no són el que en diuen els febles i consentits governs democràtics, i que han dictat disposicions tan draconianes, que comporten l'execució sumària dels que es sorprengui. Tot ha estat inútil. I avui, a Barcelona, no us penseu que la guàrdia civil i la policia vagin armats com solien en temps passats. Recordeu que en moments de gravetat anaven, a tot estirar, amb la tercerola. Doncs actualment porten sempre, sistemàticament, fusells-ametralladors. S'ha donat el cas, àdhuc, que el nerviosisme o la mala interpretació d'aquestes forces armades ha costat la vida a uns ciutadans pacífics, pel sol fet d'anar en automòbil un xic massa depressa...

—Jo mateixa n'he conegut un cas, d'uns bons amics nostres.

La senyora Corma i el senyor Xancó, ara l'un, ara l'altre, em van informant de la vida actual a la nostra terra, sense plànyer les dades:

—Una altra cosa que tampoc no han pogut evitar és l'especulació desenfrenada. Podeu estar segur que el mitjà de transacció que s'ha convertit, gairebé, en normal, és el de la borsa negra. Pobre del que no compti més que amb el producte del seu treball! Els jornals corrents, a Barcelona, no depassen les quinze pessetes. No n'hi ha per a res. Hom ha de recórrer, si vol mantenir-se, a especular; no hi ha altre remei. El pa corrent és negre i dolent. En canvi, podeu entrar a qualsevol forn, i demanar pa del de deu pessetes el quilo; amb aquesta condició, veureu que, de dintre de l'establiment, us treuran un pa tan blanc i bo com el dels millors temps... I tot és igual. A Barcelona, avui, podeu menjar-hi esplèndidament si esteu disposat a desprendre tres centes pessetes en un àpat!

—I jo he vist als aparadors de "La Física" un abric de pells d'ermini marcat en 280.000 pessetes! I no manca qui el compra...

—El que passa és que hi ha un desequilibri econòmic formidable. I la única manera de fer-li front és mitjançant procediments que no són, precisament, els normals. Imagineu-vos amb quina moral ha de treballar un obrer que sap que el que permetrà que la seva família pugui anar passant no és el seu treball, sinó el viatge que la seva muller haurà efectuat aquell dia, posem per cas, a Igualada. Amb els productes que portarà podran obtenir la quantitat considerable de diners que es necessiten.

—Per a donar-se compte de la situació, no hi ha com situar-se qualsevol dia a una certa distància de l'estació terminal dels trens de la línia de Magòria. Veureu que hi ha una pila de persones que esperen, al costat de la via, i que al pas del tren, mentre ja va minvant la marxa, hi ha una pluja de paquets que, cada un, troba el seu amo. El que pot la pràctica! Així s'eludeix la vigilància, que, per cert, no és massa estricta. Ho era, sí, els primers temps, quan també en aquest sentit, la pena de mort havia de resoldre el problema. Sembla, però, que haurien hagut de matar a mig Barcelona...

La situació té, tanmateix, aspectes ben dolorosos; per què ocultar-los? A Barcelona hi ha, en més o menys escala, alcoholisme, desconegut en altres èpoques. I hi ha un augment extraordinari de la prostitució. Molt trist, certament... Però què té d'estrany? No són conseqüències naturals d'un estat de coses caòtic, desequilibrat, injust? Motiu de més per-

GIOCASTA CORMA

què ens proposem, decididament, fer desaparèixer la causa... La conversa deriva envers un altre tema. Parlem de Pau Casals:

—El mestre ha estat quasi tot el temps a Prades del Vallespir. Primer li posaren unes multes astronòmiques, li confiscaren els béns. I finalment, per ordre expressa de Franco, van demanar-li que tornés a la Península. Casals, que té un caràcter íntegre, que és un convençut, ja cal pensar el cas que n'ha fet. Ara ja es mou lliurement, i ha actuat, atent als seus objectius de sempre: l'art, Catalunya, la llibertat.

—El seu estat de salut és perfecte. No hi ha perill, per ara —salvant, és clar, l'imprevist— que pugui desaparèixer. Tenim Pau Casals per força temps!

L'amic Padrós ens explica una anècdota curiosa de Xancó. A Barcelona, on havia de donar un recital de violoncel, li fou suspès per ordre governativa, per haver pres part, a l'estranger, en uns festivals d'ajuda a "los rebeldes". El bo del cas és que al dia següent, a la "Hoja Oficial del Lunes", va sortir la crítica d'aquell concert que no va celebrar-se...

La conversa, interessant, escursa el temps d'una manera sorprenent. Però l'hora mana, i no hi ha més remei que obeir-la. Preguntem, encara, ja sobre la marxa:

—I l'Orfeó Català? I la Banda Municipal?

—Amb el primer, sobretot després de la mort de Millet, no cal pas pensar-hi, per ara. I la Banda Municipal tampoc no existeix. Varen jubilar a Lamotte, i la Banda es disolgué. Ara tenen una Orquestra Municipal, de molta menys categoria, que la dirigeix Eduard Toldrà.

Agraïm de tot cor als gentils artistes les seves atencions. Els desitgem que ben aviat puguem veure'ls actuar en la nostra Catalunya ja lliure. I demanem als nostres lectors que acceptin aquesta referència de la conversa que amb ells tinguérem, que, agradable o desagradable, creiem que dona una idea justa de la situació de casa nostra, i que, per tant, ha d'interessar.

Camí del camp de concentració

NO hi ha mal que duri sempre, certament. Després de la tempesta, el bon temps posa colors nous a les coses i sovint, àdhuc, les fa més belles. En la naturalesa, el mateix la bonança que el mal temps són fenòmens físics, reals. Però dintre de l'ànima humana actuen principalment la imaginació, els instints, el món interior, conscient o inconscient; passa la crisi, sense que la realitat exterior hagi variat.

No vull pas dir que la vida, a l'Hospital, esdevingués bella, sinó que fatalment, ineludiblement, jo vaig acabar normalitzant-me dintre de la normalitat d'aquell lloc. El "doctor" tenia raó, no hi havia dubte: car la normalitat de l'Hospital comportava totes aquelles condicions que, de bon començament, havia trobat intolerables.

Aviat vaig deixar-lo, al "doctor". A la primera visita que ens feu un metge francès al qual en tracta de comença sense fer-li gaire gràcia, vaig aclarir la meua situació, va desaparèixer el metge, i al cap d'una estona comparegué, rondinant, el sergent que ens havia rebut el dia abans, quan arribarem. — I bé, que teniu avui? — Veureu... resulta que no ens vàrem entendre prou bé... L'estómac... — Em canvia la meua tarja, i uns moments després em trobava, ja més definitivament, instal·lat en una gran sala, per cert bastant clara, que podríem anomenar de medicina general.

Allí hi havien reunits prop d'un centenar de refugiats, entre els quals s'hauria pogut fer una llarga llista de les malalties més diverses, des de les cròniques i orgàniques fins a les més o menys infeccioses, a les adquirides a l'exili, a les típiques del camp de concentració; i hi havia, també — de mica en mica vaig anar-los coneixent un per un — els que no tenien cap mal, i que l'horror al camp els feia fingir tota mena de dolors i de molèsties, per tal d'aprofitar aquell refugi tot el temps que els fos possible.

Quan feia poc que estava al meu — en menys de vint-i-quatre hores — tercer llit de l'Hospital, va començar la visita mèdica de tots el matins. De moment em va produir certa impressió, i vaig pensar que la cosa anava de debó. Entraren, per aquest ordre, el conegut sergent dels cartonets; dos o tres metges refugiats, i dos metges més, militars francesos, tots embolicats amb amples bates blanques. La sala estava dividida per tres rengleres de llits. La comitiva anà passant, d'un extrem a l'altre del passadís que formaven els llits del mig de la sala amb els d'un dels costats, i després, donant

Ruta d'exili

L' "Ancien Hôpital Militaire"

Per JOAN MANRESA

la volta, seguien per l'altre cantó. Passaren sense detenir-se massa. De tant en tant s'aturaven davant d'algun dels malalts, li feien algunes preguntes, semblava que ho comentaven entre ells, i prosseguien el camí. Em va semblar que, dissortadament per a ells, havien d'estar bastant malament els que, en una visita tan de circumstàncies, mereixien les preguntes... I vaig quedar convençut, una vegada més, que en coses de medicina no hi entenia ni un borrall, perquè si hi hagués entès, hauria comprès perquè, entre un centenar de malalts, no n'hi hagués ni un que tingués necessitat d'ésser auscultat, o d'ensenyar la llengua, o de que li prenguessin el pols...

L'anmateix, la visita real, efectiva, seguí a continuació. Anà a càrrec de la infermera que m'havia cridat l'atenció el dia abans, per les condecoracions que lluïa i per les seves actituds de comandament. En efecte, era una de les autoritats de la casa. L'autoritat màxima era el temut "capitaine" Puig — amb el cognom pronunciat diabòlicament a la francesa —, que feia "pendant" amb la infermera "chef": ambdós tenien un físic voluminós, corpulent, i, apart la veu de tro del capità, coincidien en els gestos i posats propis dels que manen i ho volen donar a entendre. Al capità Puig encara no li ha arribat l'hora d'entrar en escena. Pel que fa a la infermera "chef", es veia, realment, que manava. Era, per un fenomen que en altres terrenys ja havia tingut ocasió de constatar diverses vegades, el cap número dos de l'Hospital. No perquè tingués categoria de tal, sinó perquè era la dona que manava més, i que, per tant, amb una certa ajuda de la intriga i de l'adulació al que manava per damunt de tots, havia de manar a tothom menys a aquest... Era segurament a causa d'això que gaudia de ben poques simpaties entre els refugiats i — encara que d'una manera més dissimulada — entre el personal de l'Hospital. I, no obstant tot això, feia, en aquells moments, la tasca més positiva, l'única que semblava que pogués donar algun resultat.

La infermera "chef" entrà a la sala, a continuació dels metges, acompanyada de dues infermeres ajudants, una a cada costat, que no tenien altra missió que la de fer-li guàrdia. Portava una capsa en la qual hi tenia, distribuïts per departaments, diferents medicaments rudimentaris. S'aturava davant de cada llit i interrogava, un per un, els malalts:

— A veure, vós, què teniu?

— Oh, "madame", no he pogut dormir en tota la nit...

— "Voilà", ací teniu un luminal. Espero que la nit vinent la passareu millor.

Li tocava el torn al següent:

— Us trobeu més bé, ja, avui?

— No, "madame" encara no. Només aquest matí, sis vegades... Les cames ja no m'aguanten...

— Mireu, preneu bismut — i li allargava un paquetet.

—Però si no em fa res; encara me'n resta dels dies passats. Ja us he dit que, només en unes poques hores, sis vegades...

La "madame" semblava enfadar-se:

—Doncs no tinc res més. Sou ben poc pacient! Us penseu que es poden fer miracles?

—Perdó, "madame"...

No tothom reacciona de la mateixa manera. Més enllà, un es queixà d'indigestió o quelcom semblant.

—Preneu bicarbonat. Ací us en deixo un paquetet.

—Moltes gràcies, senyora. Ja sabia jo que no hi ha res millor per a remullar els cigrons...

—I jo sé positivament que aquest és el vostre darrer dia d'Hospital, insolent! (i una sèrie de penjaments).

El trio d'infermeres arribà al meu veí:

—"Madame", aquest mal de cap, que no em deixa...

—Si sou servit... una aspirina, o millor, teniu-ne dues, una per a ara i una per a la nit...

—Vós sou nou, no és veritat? Què teniu?— em digué.

—He vingut per a posar-me en tractament d'una úlcera gàstrica.

Semblà que dubtés un moment:

—Us deixaré un paquet amb bicarbonat. Preneu-ne després de cada àpat...

—"Très gentille, madame, très gentille..."

L'actuació de la infermera "chef" és, repeteixo, la cosa més eficaç que vaig poder veure a l'Hospital.

Finalment, les tres dames abandonaren la sala. El meu veí, aquell que no podia viure de mal de cap, cridà un dels refugiats que acabava d'entrar amb una escombra.

—"Oye, "Veneno", vas a salir hoy a la calle?"

—"Me parece que sí que me darán permiso".

—"Pues mira, te voy a confiar mi tesoro. Acabo de reunir dos docenas de aspirinas. Espero que me traigas un magnífico paquete de tabaco. Por fin podremos dejar tranquilas, un par de días, a las colillas..."

* * *

Aleshores ens trobàvem en el centre d'un cercle que començà durant la nostra guerra i que, per als més afortunats, el seu reflexe no s'acabà fins un temps després de l'arribada a Amèrica: la limitació dels menjars, que, per habitud, acabà convertint-se gairebé en una mania. A l'Hospital es fomentava, en el seu doble aspecte de realitat i de mania, aquesta limitació, o, sense ambigüetats, la fam; el racionament permetia tan sols el més indispensable per a mantenir-se.

Ens servien tres "àpats" al dia: cafè els matins, un plat els migdies i un plat a les tardes. I es repartia una racció moderada de pa, un xic més escassa que la del camp de concentració. El dinar i el sopar consistien, com dic, en un plat, que uns dies era de llenties, uns altres d'arròs i uns altres de mongetes, amb alguns minsos bocinets de carn. La direcció provident de l'Hospital havia previst, encara, una variant: el plat de règim per a les persones que patissin de l'estòmac, del fetge o d'altres coses similars. El plat de règim tenia la particularitat que el que el provava ja no hi tornava. Es veritat que no feia mal: no podia fer-ne. Li mancaven els bocinets de carn, les mongetes o els cigrons. Contenien, invariablement, uns quants grans d'arròs, unes pastanagues i patates, i una gran abundància d'aigua. Jo, aleshores, vaig haver

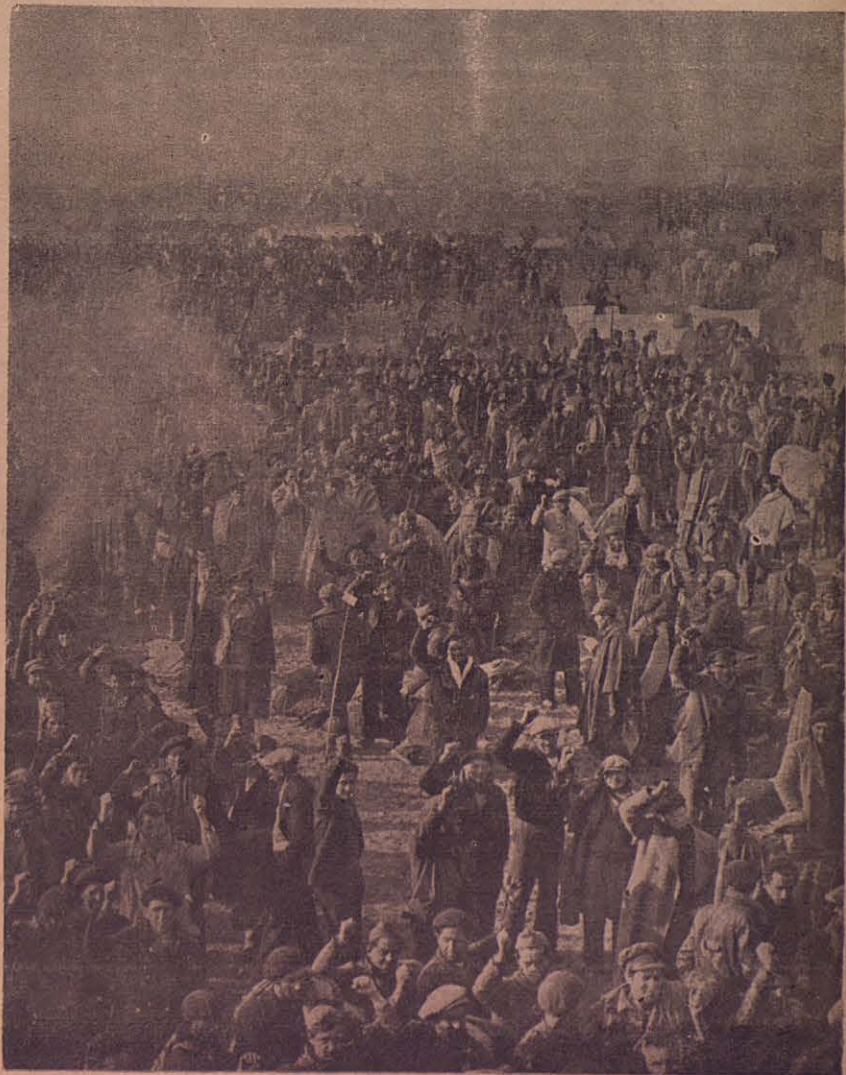
de recórrer a aquest sistema d'alimentació, però ben aviat, posat a triar entre la meua úlcera i la gana, va guanyar aquesta darrera, i no vaig tenir més remei que renunciar al règim, encara que això pogués semblar, tal com anaven allí les coses, una senyal de millora, i avançar el meu retorn al camp.

I menys mal que, després de tot, vaig ésser, en aquest sentit, dels més afortunats. Al cap d'uns pocs dies vaig començar a rebre alguna visita. La senyora Nogués, una parenta d'ella i, àdhuc, la meua dona, aconseguiren un "laissez-passer", i els permetien d'entrar al pati de l'Hospital. I elles, que procedien del món lliure, en la normalitat del qual hi havien meravelles, que a l'Hospital eren conegudes gairebé només pel nom i el record, com el pa blanc, el formatge i la mel, els ous, la llet de pot i la fruita, em portaven algun paquet, que m'arribava com si fos una benedicció.

La feina era meua. No hi havia, naturalment, cap disposició que prohibís l'entrada d'aquells productes extraordinaris. Però abundava la gana. Encara que només fos per respecte a la gana dels companys—i amb el perill, a més, que davant de la meua sort em prenguessin per un cinquena-columnista,—havia d'amagar-me. Havia d'entrar dissimuladament els menjars, i no trobava mai l'hora de consumir-los; ni a la sala ni al pati, perquè sempre hi havia algun company. L'únic recurs era isolar-me en algun lloc no massa adient... Vaig resoldre fer participar el meu veí del mal de cap, dels beneficis que m'arribaven de fora. Establírem una mena de societat. Ell tenia tabac i tenia lectures. Jo, de tant en tant, rebia menjar. L'hora millor era a la nit, quan tothom començava a adormir-se i només restava un llum en tota la sala. Però de vegades, durant el dia, la temptació o la necessitat guanyava, i quan això s'esdevenia, jo em tapava com si anés a dormir, i ell s'asseia al llit, es treia la samarreta, i es dedicava a fer neteja. De tant en tant, amb els braços ben oberts, alçava la samarreta com per a veure més bé, i em deia:

—"Ahora puedes aprovecharlo. De esta manera nadie te ve".

Quan jo havia acabat, canviàvem els papers.

Detall del camp d'Argelès

De fora estant, i de lluny, això pot semblar exagerat. Però no ho era pas, ni molt menys. He dit que a l'Hospital hi havia gana. Calia presenciar, només, l'hora de la distribució dels menjars. Bastanta estona abans ja es notava la impaciència en tots els rostres. Quan entraven els que servien, un amb una galleda i un altre amb un cullerot, tothom estava amb el plat a la mà. Tothom, sense variació, els feia el mateix encàrrec: "Escolta, si en sobra..." Després venia el problema de la repetició. No n'hi havia per a tots, i sempre es produïen discussions, disgustos, crítiques. Els més durament censurats eren els distribuïdors, els qual, segons deien molts, eren uns traïdors i una colla de coses més, que es reservaven grans quantitats del ranxo per a ells, i s'atipaven escandalosament a l'esquena dels companys.

Pobres xicots! Victimes, també, de l'exili, havien de fer tota classe de papers, de cara als refugiats i de cara als francesos, per a no tornar a la platja odiada!

* * *

El capità Puig, un militar jove—no aparentava tenir més de trenta anys—, rossellonès i cent per cent afrancesat, era la preocupació de la gent de l'Hospital, i particularment dels malalts. Sense ell, la vida hauria estat allí més apacible. Deixo de banda la infermera "chef", la qual, per les mateixes raons que abans he exposat, era una mena d'apèndix del capità. Però els altres metges militars, i els subalterns, en general, no eren dolents. Em plau fer-ho constar. Si en diversos passatges d'aquesta "Ruta d'exili" he posat de relleu situacions desagradables produïdes pels francesos, no ha estat per animositat ni per un apassionament que em pogués fer dir coses irreals o imaginàries. Tot el contrari. He volgut, solament, desenvolupar aquests comentaris dintre de la veritat més estricta, i si en ella hi pot haver quelcom de fantasiós, no és, certament, en aquelles qüestions que, per dissort, no podran oblidar amb facilitat els refugiats. Vull dir, doncs, que el personal francès de l'Hospital fou, en general, correcte, i en algunes ocasions, atent. Pecà, en tot cas, de negligència, de no posar, al servei dels malalts, tots aquells recursos, materials i morals, de què disposa la ciència. I encara cal tenir present que els mitjans que tenien a l'abast no eren gaire favorables. Mai, però, no vaig veure a l'Hospital cap escena depriment, humiliant o ofensiva— fora de les produïdes pel capità Puig — com les que vaig presenciar als camps de concentració. En aquest aspecte, puc afirmar que, sempre en general, es mostraren més comprensius i més humans els militars francesos que els guàrdies mobils, els policies i els gerdarmes.

Una de les excepcions fou el capità Puig. Les seves visites a la sala, malgrat el seu caràcter de metge-cap de l'establiment, no semblaven fetes a un hospital, sinó a una caserna. Mai no s'havia interessat per la salut d'un refugiat. Sempre, en canvi, provocava incidents per qüestions de detall o de disciplina—d'una disciplina exagerada, innecessària.—No tots els malalts havien de romandre al llit continuament; això és solament indispensable en els estats aguts: als que no es trobaven en aquesta situació se'ls permetia llevar-se, i àdhuc sortir al pati. Devegades, durant el dia, alguns s'estiraven, vestits, damunt del llit, llegint o conversant. De sobte, sempre inesperadament, entrava el capità Puig. L'escena s'havia repetit més d'una vegada. Immediatament, els que estaven vestits, d'acord amb el costum i amb

les instruccions que hom els havia donat, s'alçaven i romanien rígids davant dels llits respectius. Si algun, distret o indolent, no ho feia així, pobre d'ell! Quan el capità arribava davant seu semblava que se l'hagués de menjar. L'obligava a alçar-se, a posar-se ferm com un soldat; l'insultava barroerament. I si, com també jo ho havia presenciat, l'excusa de l'increpat anava acompanyada d'una raonada justificació, el malalt—malalt i tot—aquell mateix dia sortia, en una de les ambulàncies, cap a Argelès o a Saint Cyprien.

Una de les coses que havia costat més expulsions era el fumar. Els que podien llevar-se ja no ho feien, no tenien necessitat d'exposar-se. Però els que estaven obligats a restar al llit no tenien més remei que deixar de cop el tabac o fumar d'amagat dintre de la sala. Era freqüent el veure com, de, dintre d'un llit, s'anava filtrant cap a l'exterior, a banda i banda de la flaçada, un caragolet de fum blau. I semblava que el capità ho endevinés. Jo vaig veure com, a causa de no poder resistir la temptació de fumar una cigarreta, era retornat al camp de concentració, conduït en una llitera, un home que no podia ni caminar.

* * *

Només una vegada vaig veure entrar al capità Puig sense fer soroll. Una vegada només, també, vaig veure a l'Hospital coses desacostumades. Vaig veure, per exemple, que els metges tenien una especial atenció per un dels malalts que acabava d'arribar. I que el visitaven dos o tres cops en un sol dia. Que la senyora dels paperets i dels paquetets no s'aturava a deixar-li aspirina, ni bismut, ni bicarbonat. I que, en canvi, un dels metges estenia una recepta, i una infermera, periòdicament, li donava una cullerada d'una preparació. Es tractava d'una persona molt ben recomanada?

La seva estada a l'Hospital fou de curta durada. L'endemà al matí el varen treure de la sala, completament tapat amb un llençol.

Aquell fou l'únic dia que el capità Puig entrà quasi de puntetes, amb el cap descobert. I no va veure, o no va voler veure, una espessa fumera que hi havia en un recó.

La baixa següent, ocorreguda pocs dies després, fou més llastimosa. Es tractava d'un malalt que, des de feia molts dies, sofria d'una afecció intestinal. S'agreuà sobtadament. A mitja tarda es començà a plànyer dolgudament, sense interrupció. No sé per quines raons es limitaren a donar-li algun consell, a dir-li que tingués paciència. La nit arribà, i es produí el silenci, interromput tan sols per la queixa del malalt. A la matinada cessà. Vaig sentir que algú comentava: "Pobre home, a la fi ha aconseguit adormir-se".

En clarejar s'acabà el silenci. Entraren els refugiats que tenien cura de la neteja, amb les escombres al coll. El malalt dormia. Alguns companys començaren a llevar-se, per a anar a rentar-se la cara. S'encengueren les primeres cigarretes; hom aprofitava amb voluptat aquella hora per a fumar impunement, perquè el capità, amb tota seguretat, encara dormia. El malalt dels gemecs, també, dormia encara. Després començà el repartiment del cafè. Quan li tiraren, als peus del llit, la racció de pa que li corresponia per al dia, el malalt dormia encara. El que portava la galleda del cafè se li acostà i el tocà per un braç...

Jo puc dir que he vist com hom intentava despertar un difunt per a servir-li el desdèjuni!

Amb quina íntima satisfacció, amb quin entusiasme aquests guàrdies d'assalt passen una bandera arrabassada a l'enemic!

EL 19 de juliol del 1936 les forces feixistes de l'exèrcit espanyol acantonades a Catalunya es sublevaren, per a acabar amb les minces llibertats que gaudia el nostre poble. Val a dir que la seva derrota fou, aquell dia, absoluta. I si després vàrem perdre una guerra desigual, avui, nou anys després de la sublevació franquista, Catalunya reafirma allà on pot la seva fe en el pervindre, i la seva decisió de tornar a viure amb dignitat.

La rebel·lió dels militars no fou una cosa improvisada. Entre altres detalls, recordem que el 19 de maig del 1936 tingué lloc a Barcelona una reunió convocada per un dels caps falangistes, el capità d'artilleria Luis López Varela, a la qual assistiren representants de tots els regiments. En aquella reunió quedà constituïda una "Junta Militar de Defensa Nacional", i fou redactat un document de mutu compromís. L'Ordre Públic de la Generalitat tenia ben informat el nostre Govern de tot el que els militars preparaven, però Casares Quiroga no va voler fer cas dels advertiments, i, creient la paraula dels traïdors que, jurant, li asseguraven la seva lleialtat, no va permetre que fossin detinguts.

En arribar el dia gloriós i tràgic, mentre l'Hotel N° 1 de la plaça d'Espanya estava ple de deportistes, arribats per a participar a l'Olimpiada Popular, i que poc s'imaginaven la mena d'olimpiada que els militars preparaven a Barcelona, la força pública—admirables guàrdies de la Generalitat!—eixia al capvespre de les Comissaries, i amb l'arma al braç i la fiambrera embolicada amb un mocador, anava a ocupar els llocs estratègics de la ciutat, triats curosament pel capità Escofet—Comissari General d'Ordre Públic,—i pel seu assessor el comandant Guarner. El poble, freturós, envaïa

Recordant el 19 de juliol del 36

els carrers de Barcelona. L'atmosfera era plena d'un aire dens, d'oposició als dissenys dels traïdors, i pressagiava la tragèdia que unes hores més tard anava a començar... Finalment, a la matinada, sortiren al carrer els sublevats; de totes les casernes, llargues columnes armades es dirigiren al centre de la ciutat, disposades a ocupar els edificis oficials. Els feixistes, després de vèncer la primera resistència d'uns herois isolats, que tenia per objecte fer-los perdre temps, seguien avançant, fins que toparen amb els guàrdies d'assalt i el poble que, colze a colze estaven disposats a no retrocedir, a fer seus els mots que, poca estona abans, havia pronunciat el President Companys en entrar al despatx del Comissari Escofet: "Bé, senyor! Ací estem, disposats a vèncer o a morir"! I per això, per aquest esperit que animava al poble i als guàrdies, els sublevats, a les primeres topades, foren vençuts arreu. Restaren només en llur poder alguns reductes aïllats, que un darrer l'altre, anaren caient en poder de les forces lleials. A posta de sol, la incògnita estava esvaïda. Havíem guanyat! Així varen notificar-ho, per la ràdio, el guàrdia d'assalt que havia fet presoner al general Goded, i, pocs moments després, aquest mateix general.

Una part del poble prengué part activa en la lluita, amb un coratge èpic, mentre una altra part, que volia participar en la glòria d'aquell dia, acompanyava a les farmàcies els ferits en combat o els tocats per les bales perdudes. És evident que, sense el nostre Govern popular, la facció, com havia esdevingut altres vegades, hauria sortit amb la seva. Però els barcelonins es lliuraren a la lluita sabent quina mena de recés tenien en la Generalitat. El President de Catalunya romangué tot el dia al seu lloc de combat, i en donar compte de l'esclatant victòria, afegí: "I ara, requereixo de tots l'acatament de les disposicions i ordres del meu Govern..." Així lluità no sols Barcelona, sinó tota la Catalunya nacional, en defensa del règim republicà, que el poble sabia que equivalia a la seva existència i persistència com a Nació.

Gloriosa fou la gesta del 19 de juliol del 1936! Però si avui, al cap de nou anys, pensem en el que ha esdevingut després, apartarem horroritzats la pensa d'aquests records: carn humana massacrada, sang catalana ennegrida, misèria, runes, sofriments, presons, assassinats, camps de concentració; res no li ha estat estalviat al nostre poble... Per això hem de sentir-nos obligats a multiplicar els nostres esforços, per a acabar amb la fera sense entranyes que esclavitzava la nostra Pàtria.

LA CASA DE LES LAMPARES
de Riba i Cia. Lda.

Compreu-hi els vostres regals

Gran assortiment de làmpares de llàgrimes de cristall

San Antonio, 41 -:- Telèfon 81656

Forn "Nueva París"

JOSEP RIUMALLO P.

TELEFON 32769

LIRA. 144

SANTIAGO

ELABORACIO DE PA AMB

FARINES DE PRIMERA QUALITAT

REPARTIMENT A DOMICILI

Instal.lacions i reparacions elèctriques

d'Agustí Tafall

Autoritzat per la D. G. S. E.

Matucana, 565

Tel. 94948

Compra - venda de motors i venda de
tota mena de materials elèctrics

MOBLES

Tarragó, Vives i Cía. Ltda.

- * Models exclusius.
- * Comoditat i bon gust
- * Economia

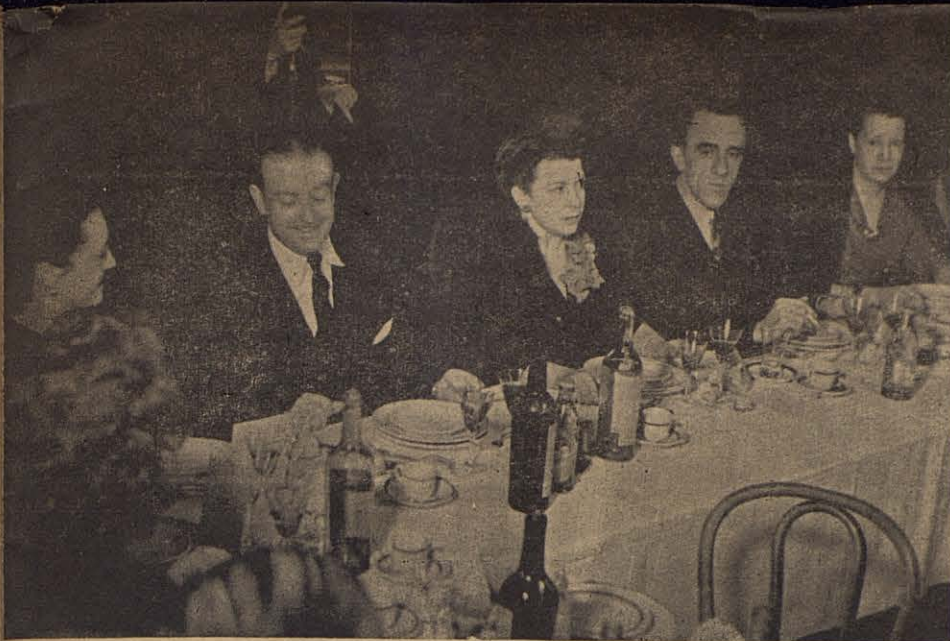
EXPOSICIO, VENDA I OFICINES

Av. PROVIDENCIA 1190 — TELEFON 46622

Fàbrica: GIRARDI 1427

CONSTRUCTORS

INSTAL.LACIONS

La Presidència del banquet d'homenatge

ENRIC Casagran, President del nostre volgut Orfeó Català, home dinàmic, coratjós i ple de simpatia, ha estat honorat pel govern xilè amb la Creu del Mèrit, en el grau d'Oficial. Aqueixà distinció és atorgada després de curós examen i sense cap prolixitat, de manera que els seus posseïdors poden envanir-se d'ostentar-la com a expressió d'un veritable privilegi i sense entrar en el gremi dels adotzenats. El botó blau al trau de la solapa representa, doncs, el resum d'una sèrie de mèrits i acredita una ferma i intel·ligent constància en un treball determinat.

Tots els que hem tingut ocasió de valorar degudament les qualitats d'organització d'Enric Casagran i el zel i energia que posa en les tasques que dirigeix, sabem que és merescudíssima la distinció que se li ha concedit. Per això considerem lloable l'actitud del Directori del Centre Català en voler testimoniar-li la seva satisfacció i oferir-li un homenatge, ja que així ha pogut palesar-se la general alegria que aqueix nomenament ha produït dintre la collectivitat catalana.

Ben content pot estar l'amic Casagran. En el dinar que en homenatge seu es celebrà el diumenge, dia 22 d'aquest mes, als salons del Centre Català, pogué apreciar a bastament que no ha treballat en va i que la seva tasca i els seus mèrits eren reconeguts i estimats per tots els catalans. Augmentava així la seva voluntat de persistir en els seus treballs perquè les manifestacions de l'espiritualitat de Catalunya, que ell tan estima —sàvia herència amorosament recollida dels seus pares, dels quals serveix tan bons records els vells residents—, segueixin essent conreades i apreciades en aquesta terra xilena tan hospitalària, amb el respecte i l'amor que es mereixen.

ESCOLTEU

TOTS ELS DIUMENGES
de 1,30 a les 2 de la tarda
"PER CATALUNYA"

Audició de "SOLIDARITAT CATALANA"

Radio "La Americana" C. B. 130 i C. E. 960 (ona curta)

Freqüència de 9660 Kc. Banda de 31 mt. Longitud d'ona 31,25 mt.

Centre Català

Homenatge merescut

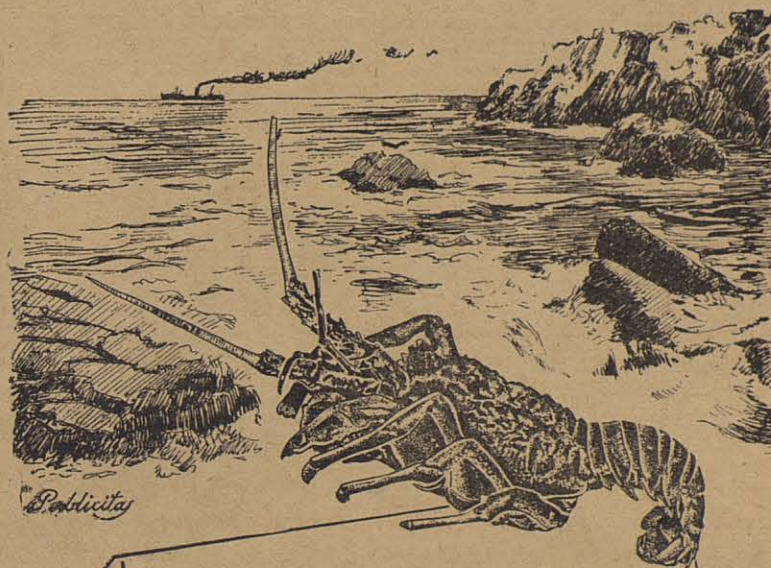
L'acte transcorregué amb l'alegria i camaraderia que és peculiar entre la nostra gent, i en finalitzar, el Secretari senyor Muxí, en nom del Directori del Centre, oferí l'homenatge i sapigué fer ressaltar els mèrits de l'amic Casagran. Després d'ésser llegides un sens fi d'adhesions, el nou Oficial de la Creu del Mèrit regregrà l'acte amb aquella franquesa i sentiment que sap posar en les seves paraules, agraïnt la presència dels Presidents dels diversos Directoris amb els quals ell ha col·laborat, així com la de les diverses branques qua tan amorosament acull el nostre Casal. En efecte, a l'homenatge hi estaven representades Solidaritat Catalana, Agrupació Democràtica Catalana, Agrupació Patriòtica Catalana, Front Nacional Català de Lluita, Penya Batibull, Junta de Dames i molts dels seus companys de l'Orfeó Català.

Hi havia, doncs, una assistència nombrosa i selecta, entre la qual cal esmentar bon nombre de dames de la collectivitat que donaren a l'acte aquell color tan nostre.

Entre grans aplaudiments hom féu ofrena d'un magnífic ramell de flors a la muller d'Enric Casagran, que amb tant afecte sap acompanyar-lo en les seves activitats culturals i patriòtiques.

La festa va finir amb una secció de cinema recreatiu i un lluit ball.

J. T.

30 ANYS DE PRESTIGI

La Bahia

de Nofre, Vadell i Perez Ltda.

LA CASA DELS MARISCOS

ESPECIALITAT EN PLATS A LA CATALANA

MONJITAS 846

TELEFS 32121 - 2 - 3

SANTIAGO

NOTICIARI

La pilota a la teulada

No es decideix encara a caure, ni a un costat ni a l'altre. Devegades, l'obstinada incomprensió del món, les mil indignitats que, en relació a les nostres coses ja venen essent històriques, produeixen una impressió trista, denoten palpalment l'abandonament en què ens trobem.

Vol dir, això, que les coses li somriuen a Franco? No cal caure en aquest excès d'interpretació. Franco, tampoc, no està gens segur. Només cal tenir en compte els equilibris que ha fet i està fent. Tot ho demostren, menys una seguretat i una estabilitat, una línia de conducta clara. En el fons, no fa altra cosa que anar passant el temps.

Avui com avui, és el mateix que podem fer nosaltres. I, de passada, anar treballant. No ens cansarem mai de repetir-ho. Es gaire exagerat el pretendre que contribuïm, tots plegats, a que es resolguin satisfactòriament els nostres propis problemes?

La conferència dels grans

A hores d'ara, Truman, Stalin i Attlee estan reunits a Alemanya. No tenim el més petit dubte que s'ocuparan del problema peninsular. Pensem, a més a més, que l'esperit de la conferència, almenys en una majoria, no serà favorable a Franco. Tot i les seves darreres demostracions d'inhàbil equilibrista.

Ens plauria, no cal dir-ho, que els resultats fossin, almenys, equiparables als de la Conferència de San Francisco. En aquest sentit, i de cara a l'exterior, de cara a la propaganda, hem d'alçar les veus i hem de ser exigents. Però quan ens adrecem als catalans, amb tota sinceritat, no ens podem estar de preguntar: ¿Quin seria l'esperit dels grans i dels que no ho són tant, quina fóra l'actitud de tot el món, si ja haguessim aconseguit donar una sensació d'unitat robusta i sòlida, de voluntat intel·ligent, si els republicans en general —no sabem trobar una millor classificació, encara— poguéssim fer-nos càrrec de la direcció de la República, amb un mínim de divisions?

"No hay plazo que no se cumpla"...

L'adagi és castellà, però bé just on volem aplicar-lo. A la vida dels homes, la mateixa limitació de la vida fa que, moltes vegades, el termini no es compleixi. Però a la vida dels pobles, d'una manera inexorable, no hi ha culpa que no es pagui. I això va per a molts pobles; per a molts, que acaben de viure una guerra, i ja sembla que no se'n recordin. Tot, absolutament tot, des de l'anecdòtic fet protocolar fins el desentendre's de determinades coses, "perquè pertanyen al domini intern d'un país neutral", són culpes que, si no s'esmenen, es pagaran un dia o altre.

Heu-vos-ací quelcom que els republicans haurien d'anar recordant a qui ho oblidí. Cal començar a pensar, amb raonament de masle, que no ha d'haver estat en va que han mort molts milions de persones. Que no ha d'haver estat perquè continuï la farsa...

Mar i Cel

DIPÒSIT I VENDA DE
MARISC I PEIX FRESC

ESPECIALITAT
en LLAGOSTES

DEL MAR
A LA TAULA!

Mercat Model de Providència
LOCAL 23
TELÈFON 490031 • ANEXE 23

Publicitat

Bar Restaurant La Querencia

Agustinas 1034, 2.0 pis

Telèfon 04035

BANQUETS

SERVEI A LA CARTA

CUINA INTERNACIONAL

ACTUALMENT GRAN ESPECEACLE AMB
L'ORQUESTRA AFRO-CUBANA

Joe Oquendo

Desde les 9 P. M. Fins a la matinada

Ja són lliures!

El "caudillo" i la seva "servidumbre" acaben de promulgar, per als ciutadans adictes al seu règim i per als que no ho són-o sigui la majoria-, uns drets de l'home franquista. D'ara endavant, el que pogués tenir algun dubte sobre el despotisme que simbolitza aquell traïdor, ja tindrà aclarides les coses. D'ara endavant, resta promulgada, amb un cinisme que fins ara no s'havia igualat, una llei de preferència per als individus d'una casta, per a aquells que comparteixin les teories dels actuals botxins dels pobles ibèrics.

Amb la concessió consuetudinària a l'església tradicional espanyola: llibertat de consciències... i prohibició absoluta, per als que no siguin catòlics, de practicar una cosa, aparentment tan inofensiva, com és una religió. Màgic poder, el de Franco i els franquistes! Arribaran a controlar les consciències?

Un pastor

No és culpa nostra si ens obliga a esmentar-lo. Li escau molt bé la denominació de pastor. Per a nosaltres, que ens resistim a acceptar que un ser humà sigui un xai, la denominació, però, no compta.

Aquest bisbe que es considera un pastor d'ànimes, i que ja es sobreentén-és conscienciosament franquista, i que, a més a més, malda per a retornar a l'edat gloriosa durant la qual cremaven a la foguera, embadurnat de quitrà, a un pobre epilèptic, i els "cavallers" tenien dret de cuixa sobre la pobra gent, i dret de candau del cinturó de castedat de la muller quan anaven, en nom de Déu, a matar moros, i a incendiar llars mahometanes, entre mig de confessions, de benediccions,

i de creus i d'espases—oh, temps daurats!—; aquest bisbe, diem, mostra prodigiosa de l'Espanya que, si no ressuscitar, tracta d'apuntalar Franco, ha dictat, de València estant, una pastoral que és tot un poema.

No ens estranyaria massa que Franco li fes cas. Altrament, l'Espanya tradicional i troglodítica de Franco no és la mateixa d'aquest bisbe? I Franco mateix, no es considera un "cavaller", amb dret a l'absolució, i amb dret de cuixa i de candau?

Serà curiós que les recomanacions del "pastor" s'apliquin al peu de la lletra. Ni els casats no podran anar de bracet. Quines coses tan ridícules té l'Espanya de Franco i aqueix bisbe!

I ara seriament: que ningú no cregui que és per irreligiositat que diem el que diem. Sinó perquè aquesta mena de pastors franquistes, si tenen molt de fanàtic, o molt de far-sant, no tenen res d'humà, ni de cristià, ni gairebé de religiós. Recordant-los a ells, diríem de tot cor: Jesús, Jesús, quan faràs que els teus falsos ministres deixin de vendre's? Quan agafaràs novament les xurriaques i deixaràs marcats tots els hipòcrites?

Franco, candidat a emperador

El darrer discurs del "caudillo"—que dirien ací a Xile—és gairebé un testament. Ha resolt, almenys teòricament, tots els problemes de Franco, fins aquell que, des de certes esferes interessades, podia semblar el més immediat: el de la monarquia. Pobre "Don Juan", ha quedat ben servit!

Evidentment, hi haurà monarquia. El mateix Franco ja ho ha dit. Per ara i tant, però, no és segur que n'hi hagi

Fàbrica de
MITGES
fines

DE
MANUEL FRUNS
I FILLS

CUEVAS 1274
CASILLA 4066
TELÈFON 50654

SANTIAGO

CREADORS DE LES
FAMOSES MITGES

"PARAMOUNT"
"NORMANDIE"
"MITZI"

Publicity

SOCIETAT MANUFACTURERA
DE VIDRES I METALLS

Cucurella i Cia. Sda.

RECOLETA, 1185 • TELÈFON, 63292 • CASILLA, 3242

fins que Franco es mori. I com que la monarquia que hi haurà serà l'absolutista, el Juanito resta descartat, perquè ell és declaradament constitucional i democràtic, i perquè els seus padrins insulars no li permetrien que anés sense embuts.

Tot plegat sembla demostrar que, si hi ha d'haver monarquia, però no pas per ara, sinó quan li sembli a Franco, aquest, molt possiblement, deu estar pensant en Napoleó, i fins i tot no fóra estrany que, així com l'emperador dels francesos es va fer coronar pel Papa, Franco ja hagués designat el bisbe de València.

Si no fos perquè no és un joc, fins els ho deixariem fer.

La Conferència de San Francisco

Del parlament pronunciat, a darrers de juny passat, pel senyor Indalecio Prieto, al Carnegie Hall, de Nova York, per a explicar les gestions de la Junta Espanyola d'Alliberament a San Francisco, creiem oportú extreure'n les dades següents:

El Ministre d'Afers Estrangers de França, Bidault, recolzà des del primer moment les gestions que es realitzaven per tal d'impedir que Franco pogués ingressar a l'organisme de seguretat mundial. Hom pogué escoltar-li frases fortíssimes en condemnar l'oprobriós règim que impera a Espanya.

El mateix pot dir-se del seu substitut al front de la delegació francesa, Paul Boncour, el discurs del qual davant de l'Assemblea fou un dels més impressionants i enèrgics.

Bèlgica assenyalà també des del primer moment el seu repudi contra Franco i el seu règim, a través d'explicites

converses del seu Ministre de Relacions Exteriors, senyor Spaak, i del professor de Brussel·les, M. Henri Rolin, el qual dirigí l'històric debat on s'adoptà l'acord contra el franquisme.

Jan Masaryk, l'ambaixador de Txecoslovàquia a Estats Units i cap de la delegació del seu país a San Francisco, afirmà: "Si la proposta de Mèxic és votada aixecant el braç enlaire, jo aixecaré els meus dos braços. Quan el general Franco se'm dirigí oficialment indicant-me estava disposat a reconèixer el nou Govern txecoslovac, jo li vaig respondre secament, també per via oficial, que l'afer no ens interessava".

Clement Attlee, el cap laborista anglès, afirmava terminantment: "Encara que no sé de quina manera, tingueu la seguretat, però, que de la Conferència de San Francisco en sortirà una declaració de repudi del règim de Franco".

Mr. Nelson A. Rockefeller, segon cap de la delegació nordamericana, es mostrava cautelós en les paraules, però no suprimí els gestos més expressius. Acabada la reunió de la Comissió primera, en la qual fou adoptat l'acord contra Franco, el senyor Rockefeller donà una estreta abraçada a Antoni Maria Sbert, davant de delegats i periodistes. Aquella abraçada era prou eloqüent.

L'únic país que semblava volia iniciar un moviment obstruccionista contra les gestions que hom realitzava abans de prendre l'acord era el Perú, el qual pretextava la necessitat d'evitar esquerdes en el bloc americà. Però el feliç resultat de les eleccions peruanes, celebrades a finals de maig, desarmà completament les intencions que deixava endevinar la delegació d'aquell país.

El triomf del Laboristes anglesos

Es amb una joia vivíssima que els catalans hem rebut la nova del triomf dels laboristes en les darreres eleccions angleses.

Tan bon punt ha finalitzat una de les etapes de la lluita duríssima que segueix encara contra els darrers estats feixistes, els ciutadans britànics han sabut expressar la seva voluntat d'una manera regular i ordenada, i en una excel·lent demostració del noble joc democràtic.

Saludem el brillantíssim triomf laborista com una de les penyores més segures de que, veritablement, la futura organització del món s'orienta envers una millor justícia social i econòmica.

Casimirs anglesos i nacionals

"L'EXIT"

De JAUME FERRAN

*Trajos a mida per a
senyores i senyors*

PORTI'NS EL GÈNERE I LI FAREM UN
VESTIT AL SEU GUST

Bandera, 770

— Telèfon, 81426

Materials de Construcció

Castro, 501, cantonada a Toesca

PINTURES NACIONALS I IMPORTADES.

TERRES DE COLORS PER ESTUC.

CALÇ, GUIX, etc, etc.

FORN
"LA BARCELONESA"
DE RAMON BELLA M.

Els seus forns a vapor donen al pa una cocció perfecta.
La nostra especialitat són els xocosos, el pa de llet
i el de motlle.

REPARTIM UNICAMENT A PARTICULARS
AVINGUDA CONDELL 1654 • Telèfon 40568 *Publicita*

Aquesta és, expressada ben clarament, la voluntat de millions de britànics, soldats en els camps de lluita, homes i dones mobilitzats en el grandios esforç bèl·lic; ciutadania que ha suportat amb estoicisme i voluntat de triomf totes les proves duríssimes de la guerra; però les ha suportades amb l'esperança, diríem millor amb la confiança, amb la seguretat d'un futur més just i més humà.

En aquesta confiança, en aquesta seguretat, acompanyen al poble anglès tots els demòcrates del món sencer. I per això, el triomf laborista és realment un triomf dels ideals democràtics.

Acte d'homenatge al Govern de Xile.

Patrocinat pel Centre Català, la Delegació del Govern d'Euscadi i el Centre Republicà Espanyol, es prepara per a una data propera i en el Teatre Municipal, un acte públic per tal que els catalans, bascs i republicans espanyols de totes les tendències expressin al Govern de Xile llur agraïment per la justiciera actuació de la Delegació Xilena a la Conferència de les Nacions Unides a San Francisco de Califòrnia en ocasió de l'acord que repudià el règimen feixista de Franco que oprimeix la nostra terra, en impedir-li la seva participació a l'organisme de Seguretat Mundial.

Hi prendran part l'Excm. Sr. Lluís I. Rodríguez, Ambaixador de Mèxic, en nom de totes les col·lectivitats nacionals hispàniques; el senyor Alfred Rosende, en representació dels Partits que integren l'Aliança Democràtica de Xile; el senyor Ricard Latcham parlarà pels intel·lectuals xilens; D. Bernat Leighon, en nom de Falange Nacional xilena; i el senyor Gabriel Amunátegui, Catedràtic de Dret Constitucional.

L'Orfeó Català hi intervindrà també amb l'interpretació dels himnes nacionals de Xile, Mèxic, Catalunya, Euscadi i de la República Espanyola. Fa dies que no es dona repòs perquè la seva actuació sigui tan perfecta com té per costum.

Catalans, bascs i republicans espanyols posen, tot l'interès i entusiasme perquè aquest acte resulti una veritable demostració de l'agraïment envers Xile i les altres nacions que han adoptat aquest acord de justícia, així com de la

joia que omplena el nostre pit amb l'esperança de que molt aviat serà una realitat la tan cobejada llibertat dels nostres pobles.

L'audició "Per Catalunya"

Amb tota normalitat ha seguit transmetent-se cada diumenge, a dos quarts de dues de la tarda, l'audició "Per Catalunya", que patrocina *Solidaritat Catalana*.

La potència de l'emissora Ràdio "La Americana" C. B. 130 i C. E. 960 (ona curta, freqüència de 9660 Kc., banda de 31 mtrs., longitud d'ona 31'25 mtrs.), des de la qual es transmet aquesta audició, fa que arribi a llars catalanes molt allunyades de nosaltres. Podem assegurar que des de Madrid ha estat escoltada.

La campanya contra el franquisme que realitza l'audició "Per Catalunya" ha estat continuada amb valentia i sense desmaís, i seguirà mentre sigui opresa la nostra pàtria.

També han prosseguit tots els diumenges les evocacions de personalitats, fets històrics i tradicions o costums de Catalunya. Darrerament han estat recordats Josep Anselm Clavé, la sardana, el 19 de juliol del 1936, i Angel Guimerà. També hi ha estat honorat Simón Bolívar, el lliberador de Sudamèrica, en ocasió de l'aniversari del seu natalici.

Com a destacades notes artístiques, que valoritzen encara més aquestes suggestives transmissions, hem de remarcar-hi la participació del notable tenor català Joan Arnó, ja tan conegut i estimat per la nostra colònia, i de la jove pianista Maria Rosa Mas Torner que en les seves interpretacions ens ha donat a conèixer el seu temperament i condicions artístiques que prometen els èxits més brillants en la seva plenitud.

CONTRA LA CASPA I LA
CAIGUDA DEL CABELL

PILOLINA
de TORT GERMANS

AV. B. O'HIGGINS 1751 TELEFON 63054

DEMANEU-LA A TOTES LES FARMACIES DE XILE

**FAIXES
I
MODELADORS**

Dovita
ALVAREZ

ESTADO 99 • TELEFON 68559
• SANTIAGO •

Publicitas

Personalitats

En els temps de la dictadura primorrivenca, els periodistes feien veritables filigranes per tal de desviar l'atenció delsensors. Ara no estem, naturalment— en aquest país, és clar—, en règim de dictadura. Però no obstant, cal captenir-se: cal no obstaculitzar la concòrdia, de la qual es parla tant. Hom sap sobrerament que, ben sovint, una frase pot ésser una intranscendent poca-solta, i una rèplica justa, un estirabot.

I, en canvi, no tenim la més petita intenció de fer un trenca-closques. ¿Què tindrà que veure el que diem amb el títol de "Personalitats? Això: ¿què tindrà que veure el títol amb el contingut? A veure, lector estimat, fes un xic de memòria. Estem segurs que, no és la primera vegada, en pocs dies, que et fas la mateixa pregunta.

TALLER DE FAIXES I SOSTENIDORS de

J. DIAZ LOPEZ

COMANDES CONTRA REEMBORÇAMENT

Marin, 373

Casilla 9438

L'estatge del Centre

Podem comunicar als nostres lectors que diversos socis del Centre Català han iniciat unes gestions per a constituir una societat anònima, la qual tindria per objecte l'adquisició d'un edifici per a local social de la nostra primera Entitat.

Segons sembla, el nou estatge estaria situat a l'Alameda Bernardo O'Higgins.

Viatger

En qualitat de metge de bord, ha sortit en el vaixell "California", en viatge a la República de Cuba i tornada, el nostre compatriota i amic Dr. Miquel dels S. Cunillera, Diputat del Parlament de Catalunya.

Li desitgem una bona travesia.

Fabrica de Tovallols i Barnussos

BRIXTON

de Ramon Viñas Sanromà

BLANCO ENCAIADA, 2559

Casament

El dia 14 del corrent varen contraure matrimoni el nostre bon amic i consoci Josep Fortuny amb la senyoreta Carme Catalán.

No cal dir que els hi desitgem tota mena de felicitats.

Naixements

Joan Riba i la senyora Pilar de Riba, han completat la parelleta amb el naixement d'una formosa nena, de nom Carme.

També el matrimoni Carles Ribas i Concepció Las Heras són pares des de el dia 27 d'una nena que es diu Nuri.

I finalment Angel Prades i la senyora Elsa de Prades varen tenir, el dia 21 d'aquest mes, l'alegria d'un fill, Angel de nom i de fets.

A tots ells la nostra enhorabona.

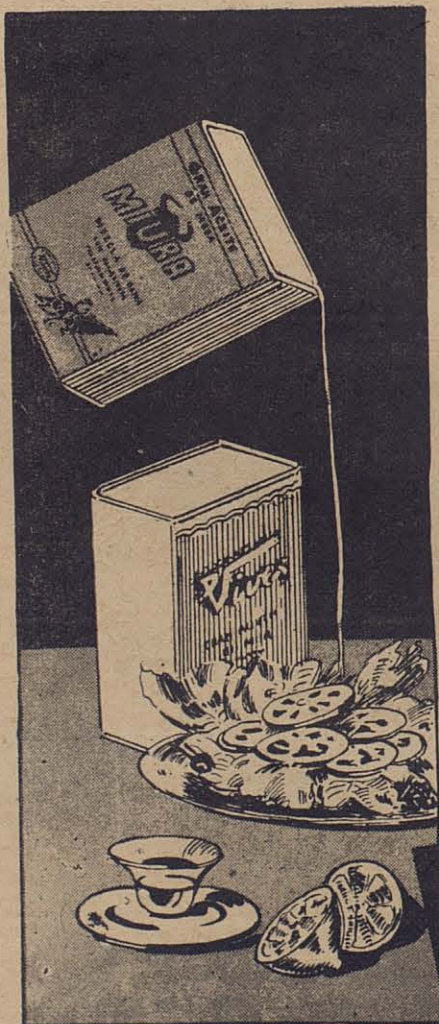
Caiguda

El nostre bon amic Sadi Salles va tenir la desgràcia de caure fracturant-se un os de la mà esquerra. Afortunadament sembla que aviat estarà guarit. Es el que de tot cor li desitgem.

Defunció

Hem de lamentar la pèrdua del senyor Lluís Casse, soci protector del nostre Centre.

Rebin els seus familiars la nostra sincera condolença.

**OLI PUR
D'OLIVA**

Vives

M.C.R.

**GRAN OLI
DE TAULA**

MIURA

M.C.R.

DEMANEU-LO ALS
MILLORS

MAGATZENS DE
QUEVIURES

SAN IGNACIO, 417

TELEFON, 84979

"El Negro y el Globo"

DE PEDRALS I CIA.

CASA FUNDADA L'ANY 1882

ROBA CONFECCIONADA DE TOTA MENA

SASTRERIA

CAMISERIA

Yungay, 2946 — Valparaiso — Teléf. 2534

Tallers Electro Mecanics

DE VICENS PASCUAL I CIA.

10 de Julio, 1052 al 1056

Teléfono 74461

Servei elèctric d' automòbils atès per un expert tècnic català. — Especialitat en cotxes europeus, dinamos, clàxons i tota mena de recanvis.

TECHO ACANALADO

VENCEDOR

(M. R. Año 1935)

FONTOVA y FONT LTDA

Fabricantes

Calle Los Minerales 137 (ex-Costa) — Negrete

Correo 17 — Teléfono 60141

CONCHALI

Fàbrica de Mobles Colonials

Lord Cochrane, 565

Teléfono 66567

JOAN GRAMUNT MIR

MIDES ACURADES

COLL Y Cia. Ltda.

CONFECCIONS

EXCLUSIVES

SASTRERIA

Moneda, 926

Teléfono, 65392

SANTIAGO

FABRICA DE TEIXITS DE PUNT

CHILOE, 1296

TELEFON, 52626

LA FLOR DE AMERICA

DE JOAN PERIS

ESPECIALITAT EN ARTICLES D'ESPORT

VENDES AL MAJOR I DETALL

**ELS
VINS**

Horera

**SON ELS
PREFERITS**

Publicitar

VICUÑA MACKENNA 1216
TELEFON 50701